

Opinnäytetyö (YAMK)

Kulttuurialan YAMK, Taiteen uudet kontekstit

2019

Tanja Huuskonen

MIELIHUVITUS!

– sirkustoiminta varhaiskasvatuksessa

Tanja Huuskonen

MIELIHUVITUS!

- sirkustoiminta varhaiskasvatuksessa

Mielihuvitus!-hankkeessa tutkittiin minkälaisia kokemuksia sirkustoiminta tuottaa siihen osallistuneille, sekä minkälaisia merkityksiä aikuiset antavat sirkukselle varhaiskasvatuksen taidesisällönä. Hankkeessa tarjottiin sirkustoimintaa osaksi perhepäivähoitoa sekä avoimen varhaiskasvatuksen leikkitoimintaa aikuinen–lapsi -ryhmissä. Sirkustoiminnan suunnittelu ja ohjaaminen toteutettiin taidekasvattajan ja päiväkodin johtajan työparityöskentelynä. Moniammatillinen yhteistyö toi kokemuksen toimialojen välisen työn käytännöistä.

Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen muodostavat varhaiskasvatussuunnitelma sekä kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma, joihin peilataan suomalaista sirkustoimintaa, sosiaalista sirkusta sekä lastenkulttuurikeskuksen tarjoamaa sirkussisällöistä taidekasvatusta. Hankkeessa saatua tietoa käytetään taidekasvustoiminnan ja varhaiskasvattajille suunnattujen koulutusten kehittämiseen. Mielihuvitus!-hankkeen tutkimus toteutettiin yhdistäen kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta. Tutkimusmenetelminä käytettiin havainnointia, kyselylomakkeita sekä yksilöhaastatteluja.

Projektin tulokset osoittavat, että aikuisella on merkittävä rooli sirkustoiminnan toteutumisessa osana lapsen taiteellista kokemista ja ilmaisemista. Merkityksellisinä nähdään lisäksi sirkustoiminnan toteuttajan käsitys sirkuksesta, sekä sirkustoiminnan tilat. Näitä teemoja huomioimalla sirkustoiminnan toteuttamista varhaiskasvatuksessa voidaan tukea sekä taide- että varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Tutkimuksessa esiin nousseet teemat ovat olennainen osa kulttuuripalveluiden ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä järjestämien taiteenalakohtaisten koulutusten jatkokehitystä.

Mielihuvitus!-hankkeen tuotti Seinäjoen kaupungin kulttuuripalvelut ja sen alaisuudessa toimiva Lastenkulttuurikeskus Louhimo. Hanke on osa Seinäjoen kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaan kuuluvan taidetoiminnan, Taiturin, kehittämistä. Hanke toi sirkuksen uutena taiteen muotona Taiturin taidesisällöksi Seinäjoella.

ASIASANAT:

sosiaalinen sirkus, varhaiskasvatus, kulttuurikasvatus, taidekasvatus, lastenkulttuuri, perhepäivähoito

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Contemporary Contexts of Art

2019 | 48 pages, 9 pages in appendices

Tanja Huuskonen

MIELIHUVITUS!

- circus for early childhood education

Mielihuvitus!-project explored experiences from circus activities as part of the art contents of early childhood education. The project also asked the participated adults what meanings they give to circus activities. The project offered circus activities for family day care and open early childhood education for adult-child groups. The circus activity was planned and guided by work pair, one of which was an art educator and the other early childhood educator. Multidisciplinary cooperation brought experience of the practices of cooperation between different fields.

The theoretical framework of the thesis is formed by the early childhood education and care curriculum and the cultural education plan of the city organization. It is examined in the light of Finnish circus activities, Social Circus and the circus art education of the children's Cultural Center. Information from the project will be used to develop art education activities and the art educations for early childhood educators. The research of the project was carried out by combining qualitative and quantitative methods. Research methods were observation, questionnaires and individual interviews.

The results show that the adult plays a significant role in the implementation of circus activities as the part of child's artistic experiencing and expressing. The perception of the instructor and the spaces for circus action are also important. With these themes in mind circus activities in early childhood education can be supported from the perspective of both arts and early childhood education. The themes are an integral part of further development of circus education co-organized by cultural services and early childhood education.

Mielihuvitus!-project was produced by the Cultural Services of the City of Seinäjoki and the Children's Cultural Centre Louhimo. The project is part of the development of cultural education plan and Taituri art activities. Mielihuvitus!-project introduced the circus as a new field of art in Taituri and early childhood cultural education in Seinäjoki.

KEYWORDS:

social circus, early childhood education, cultural education, art education, children's culture, family day care

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
1.1 Opinnäytetyön toimeksiantajat ja konteksti	7
1.2 Mielihuvituksen ideologiaa ja ohjaajan lähtökohtia	9
1.3 Tutkimusmenetelmän esittely	10
1.3.1 Eettisyys ja luotettavuus	11
1.4 Opinnäytetyön rakenne	11
2 SIRKUSTAIDE JA SOSIAALINEN SIRKUS SUOMESSA	13
2.1 Sirkus Suomessa	13
2.1.1 Sirkustoiminta Seinäjoella	14
2.2 Sosiaalinen sirkus	16
2.3 Sirkuksen hyvinvointivaikutukset ja niiden tutkiminen	17
3 VARHAISKASVATUS JA TAITEELLINEN TOIMINTA	19
3.1 Varhaiskasvatussuunnitelmat ja taiteellinen toiminta	19
3.2 Lastenkulttuuri, varhaisiän taidekasvatus ja lapsen taiteellinen toimijuus	20
3.3 Sirkustoiminta taidekasvatuksena	21
3.4 Sirkustoimintaa Seinäjoen varhaiskasvatukseen	23
4 MIELIHUVITUS!-SIRKUSTOIMINTA	25
4.1 Toiminnan suunnittelu	25
4.2 Ryhmät ja tilat	26
4.3 Sirkustyöpajat ja ohjaussisällöt	27
4.4 Kyselyjen ja haastattelujen suunnitteleminen	32
5 KOKEMUKSIA SIRKUSTOIMINNASTA	34
5.1 Menetelmät ja analyysin tekeminen	34
5.2 Sirkustoiminnan kokemuksia ja merkityksiä	35
5.2.1 ”Tarvitaan joku tarina ympärille” – sirkustoiminnan olemus ja periaatteet	36
5.2.2 ”Tää on nyt se meidän telttä” – sirkustoiminnan tilat	37
5.2.3 ”Asennetta hassutella” – aikuisen rooli sirkustoiminnassa	39
6 SIRKUKSEN KIPINÄÄ VÄLITTÄMÄSSÄ	42
LÄHTEET	46

LIITTEET

- Liite 1. Tutkimuslupa
- Liite 2. Omakerho-toiminnan sirkustilasto 2019
- Liite 3. Alku- ja loppukyselyt
- Liite 4. Haastattelurungot

KUVAT

- Kuva 1. Mielihuvitus!-hanke ja toimeksiantajat Seinäjoen kaupungin organisaatiossa. 9
- Kuva 2. Odotuksia sirkustoiminnasta. 15
- Kuva 3. Jongleerausrengas. Kuvaaja: Katariina Vestergård 2019. 30
- Kuva 4. Kukkakeppi eli flower stick. Kuvaaja: Onni Venäläinen 2017. 31
- Kuva 5. Aikuisen rooli sirkustoiminnassa. Kuvaaja: Katariina Vestergård 2019. 41

1 JOHDANTO

Olen seurannut työni kautta sirkustoiminnan vaikutuksia ihmisten väliseen kontaktiin ja toimintaan seitsemän vuoden ajan. Mielihuvitus!-hanke lähti liikkeelle halusta jäsentää havaintoja, joita olen sirkusohjaajana toimiessani eri yhteyksissä, ihmisissä ja ryhmissä tehnyt. Mielihuvitus!-hankkeen konkreettinen tavoite oli sirkustoiminnan tuominen osaksi Seinäjoen kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaan kuuluvan taidetoiminnan, Taiturin, sisältöjä. Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella tarkemmin sirkussisältöihin osallistuneiden kokemuksia ja sitä, mitä merkityksiä osallistuneet antavat toiminnalle. Tavoitteiden pohjalta tutkimuskysymyksekseni muodostui: mitä sirkustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava, kun sitä toteutetaan varhaiskasvatuksen kontekstissa?

Mielihuvitus!-hankkeessa tuotettiin sirkustoimintaa varhaiskasvatuksen aikuinen-lapsi -ryhmille sekä kerättiin osallistuneilta tietoa kyselyin ja haastatteluin. Tietoa hyödynnetään taidekasvatuksen ja taidetoiminnan kehitystyössä. Hankkeen toteutuspaikaksi valittiin Seinäjoella perhepäivähoito ja avoimen varhaiskasvatuksen leikkitoiminta, sillä se laajensi Taiturin toimintaa varhaiskasvatussyksiköiden lisäksi perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen leikkitoiminnan parissa oleville lapsille ja lapsiperheille. Henkilökohtaiseksi tavoitteekseni muodostui varhaiskasvatukseen suunnitellun sirkus- ja taidekasvatustoiminnan merkitysten ja sisältöjen sanallistaminen. Mitä sirkus oikeastaan on, ja miksi sitä pitäisi tehdä?

Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sekä osana hoitoa on osoitettu monissa tutkimuksissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 33). Tutkimusten taustalla vaikuttaa aina toisistaankin poikkeavia käsityksiä ihmisestä ja inhimillisestä elämästä, jonka merkityksellisyyden osia ovat luovuus, taiteet sekä kulttuuri (Laitinen 2017, 15). Valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 oppimiskäsitykseen on kirjattu lasten oppimisen muodoiksi muun muassa leikkiminen, tutkiminen, liikkuminen, itsensä ilmaiseminen ja taiteisiin perustava toiminta (Opetushallitus 2019b, 22). Paikallisella tasolla varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen tapahtuu jatkuvana käytännön yhteistyönä sekä uusien toimintamallien kehittämisenä lasten hyvinvoinnin tukemiseksi, muun muassa taiteen ja kulttuurin keinoin. Oma ihmiskäsitykseni sekä käsitykseni taiteen ja kulttuurin merkityksestä koko

ihmisen elämän aikana nojaa vahvasti näihin lähtökohtiin. Näkemykseni taidekasvatuksen merkityksestä vahvistuu työssäni tekemien havaintojen kautta päivittäin.

Etsiessäni tietoa sirkustoiminnan tuottamista kokemuksista varhaiskasvatuksessa, löysin useita julkaisuja ja opinnäytetöitä, jotka käsittelivät sirkustoiminnan käytäntöjen leviämistä kasvattajille esimerkiksi oppaiden muodossa. Sirkustoiminnan integroiminen varhaiskasvatukseen taidesisällöksi kaupunkiorganisaation toimialojen yhteistyönä on monimuotoinen rakenteellinen ja sisällöllinen prosessi, johon keskityn tässä työssä varsinaisia sirkusopetusmateriaaleja enemmän. Mielihuvitus!-hanke on osa pitkäkestoisempaa yhteistyöprosessia, joka keskittyy erityisesti varhaiskasvatuksessa työskentelevän henkilökunnan osuuteen lapsen taiteellisen kokemisen ja taidekasvatuksen mahdollistajina. Hankkeen tuottaman tiedon hyödyntäminen toimialojen välisen yhteistyön suunnittelussa monipuolistaa näkemykseni mukaan jo ennestään kentältä kerättyä tietoa yhteistyön toimivuudesta. Työni puolesta olen kiinnostunut myös lastenkulttuurikeskuksen sekä taidekasvattajan rooleista toimialoja ylittävässä yhteistyössä, sekä osana taide- ja kulttuuritoimijoiden paikallista ja alueellista kenttää.

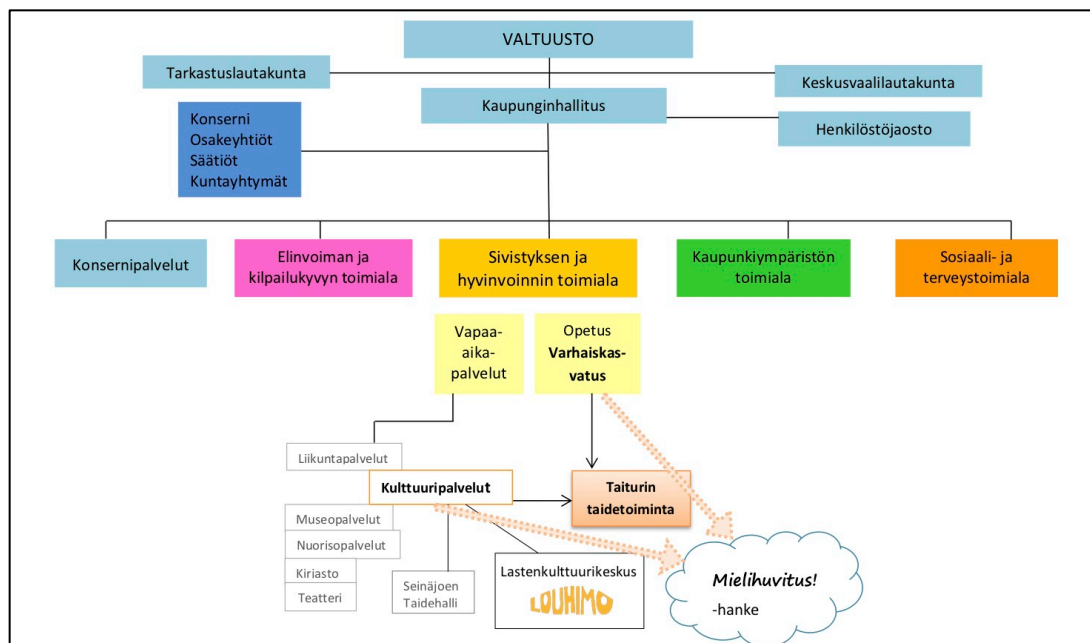
1.1 Opinnäytetyön toimeksiantajat ja konteksti

Mielihuvitus!-hankkeen tuotti Seinäjoen kaupungin kulttuuripalvelut ja sen alaisuudessa toimiva Lastenkulttuurikeskus Louhimo. Hankkeen toimeksiantajat ovat Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus- sekä kulttuuripalvelut. Molemmat kuuluvat Seinäjoen kaupungin sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialaan.

Kulttuuripalvelut luovat ja tuottavat monipuolista kulttuuria, sekä toimivat aktiivisesti eri kumppaneiden kanssa rakentaen yhteistyökontakteja kaupunkilaisten hyvinvoinnin lisäämiseksi kulttuurilla (Seinäjoen kaupunki 2019a). Varhaiskasvatuspalvelut tukevat yhdessä vanhempien kanssa lasten aktiivista oppimista, tasa-arvoiseksi toimijoiksi kasvua ja kehitystä mm. kulttuuri- ja taideosaamisen kehittämistä sekä liikunta- ja digitaitojen oppimista painottavalla pedagogiikalla. Varhaiskasvatuspalveluiden lisäksi vaihtoehtoina Seinäjoen varhaiskasvatuksessa ovat avoimet varhaiskasvatuspalvelut, kotihoito tai hakeminen yksityisiin päiväkoteihin. (Seinäjoen kaupunki 2019b.) Lastenkulttuurikeskus Louhimo on Seinäjoen kulttuuripalveluiden alaisuudessa toimiva musiikkiin ja sirkustoimintaan erikoistunut lastenkulttuurikeskus, jonka toiminta-ajatuksena on tuottaa kolmen toimintakuntansa alueen lapsille, nuorille ja perheille laadukkaita taide- ja kulttuuripalveluja sekä tehdä heidän kanssaan taidetta ja kulttuuria (Louhimo 2019a).

Lastenkulttuurin laatukäsikirjan mukaan lastenkulttuuripalveluiden yksi tehtävistä on edistää ja tukea lasten omaa kulttuuria. ”Lastenkulttuurilla tarkoitetaan ammattilaisten lapsille tuottamaa ja lasten kanssa yhdessä tekemää kulttuuria. Sillä tarkoitetaan myös lasten itse luomaa kulttuuria, joka perustuu esimerkiksi leikkiin.” (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto 2016, 4.) Louhimo kuuluu Suomen lastenkulttuurikeskusten liittoon ja on yksi sen perustajajäsenistä. Kaikkia Mielihuvitus!-hankkeeseen osallistuneita toimijoita yhdistää tavoite lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisäämisestä ja perheiden tasa-arvoisesta tukemisesta.

Mielihuvitus!-hanke on osa Seinäjoen kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaan kuuluvan taidetoiminnan, Taiturin, kehittämistä. Taituri osa varhaiskasvatuksen, taiteen ja kulttuurin toimialoja ylittävää yhteistyötä, johon kuuluu integrointi koulutus- ja varhaiskasvatussuunnitelmiin. Taituri on saanut alkunsa Seinäjoen varhaiskasvatuksessa, ja siinä on toteutettu mm. taiteenaloakohtaisia taiturikoulutuksia, järjestetty yhteisiä ja yksittäisiä projekteja, konsultaatiota sekä käytännön mallinnuksia. (Seinäjoen kaupunki 2019c.) Taiturin kehittämistyöstä vastaavan lastenkulttuuripedagogi Anne Lähdesmäen mukaan Taituria kehitetään Seinäjoen varhaiskasvatukseen 28 eri yksikköön noin 3300:lle alle kouluikäiselle lapselle. Lähdesmäki on ollut mukana Taiturin johtavassa kehittämistyössä sen alusta asti, vuodesta 2008 lähtien. (Lähdesmäki 2019.) Toimeksiantajien suhteita avaa organisaatiokaavio (Kuva 1.). Olen laatinut havaintokuvan Seinäjoen kaupungin organisaatiokaavion pohjalta (Seinäjoen kaupunki 2017a) keskittyen kuvaamaan erityisesti hankkeeseen liittyviä toimijoita.



Kuva 1. Mielihuvitus!-hanke ja toimeksiantajat Seinäjoen kaupungin organisaatiossa.

Mielihuvitus!-hankkeen kautta sirkus liittyi osaksi Taiturin toimintaa uutena taiteen alana. Taiturissa aikaisemmin mukana olleet yksittäiset taiteenalat ovat visuaaliset taiteet, sanataide, draama, tanssi sekä musiikki, joista on tehty Taituri-koulutetuille tarkoitettuja taidealakohtaisia oppaita (Seinäjoen kaupunki 2019c). Hankkeesta saatuja kokemuksia hyödynnetään taiteenalakohtaisessa kehittämistyössä, jota Taiturin uusi sisältö, sirkus, erityisesti tarvitsee.

Hankkeen onnistuneessa toteutumisessa olivat avainasemassa Lastenkulttuurikeskus Louhimon, Seinäjoen kaupungin kulttuuripalveluiden sekä varhaiskasvatuksen avarakkainen henkilökunta. Monialaista ja moniammatillista yhteistyötä oli mahdollista toteuttaa hankkeessa sen rakenteesta ja suunnittelusta lähtien. Toimijat lähtivät hankkeeseen mukaan innostuen, kannustaen ja mahdollistaen toimintaa käytännössä, sekä avautumalla henkisesti uuden toimintakokeilun äärelle. Tästä osoitan toimeksiantajilleni vilpittömän kiitoksen.

1.2 Mielihuvituksen ideologiaa ja ohjaajan lähtökohtia

Olen koulutukseltani teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK). Ammatillista osaamistani täydentävät Suomen nuorisosirkusliiton järjestämä pedagoginen sirkusohjaajakoulutus, sekä Life Circuksen järjestämä vauvaisirkusvirikeohjaaja-koulutus, jotka olen suorittanut ammattiin valmistumisen jälkeen. Ydinosaamistani ovat teatterin, sirkuksen ja musiikin soveltaminen ja yhdistäminen ryhmän ohjaamiseen sekä esiintymiseen toimeksiantajan kanssa sovittujen tavoitteiden mukaisesti. Tällä hetkellä työskentelen lastenkulttuurikeskuksen taidekasvattajana. Työssäni minulla on tilaisuus toteuttaa monimuotoista kulttuurin ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä muun muassa sirkustoiminnan ohjaajana. Tavoitteeni on avata tätä yhteistyöprosessia, ja tuoda esiin käytännön työn toteuttamiseen liittyvää kokemusperäistä tietoa sekä taide- että varhaiskasvatusalojen ammattilaisille.

Mielihuvitus on sana, jota olen käyttänyt lapsena. Työn nimenä se merkitsee minulle lapsuutta, lapsen mieltä ja lapsen näkökulmaan asettumista sekä leikkiä. Historianfilosofi Johan Huizinga esittää leikin kulttuuriakin vanhempana ilmiönä, ihmisen (ja eläimen) perustavanlaatuisena, syvistä henkisistä kerroksista löytyvänä ominaisuutena. Huizingan mukaan leikki on vapautta, irtautumista ”varsinaisesta” elämästä tilapäiseen,

tarkoituksettomaan aktiivisuuteen, joka täydentää välttämätöntä ja kaunistaa elämää. Leikin ilmapiirissä tavallisen elämän lait ja tavat eivät ole voimassa. (Huizinga 1938, 17–22.) Leikissä, mielikuvittelun tilassa, kaikki on mahdollista.

Taidelähtöinen toiminta merkitsee minulle yhteyttä tähän leikkivään ihmiseen, iloon ja niiden asioiden esiin nostamiseen, mitkä ovat itselle mieluisia ja huvittavia. Mielikuvituksen ja -huvituksen vaaliminen pitää minut aikuisena ja kasvattajana alttiina, valmiudessa lapsen kohtaamiseen; tärkeimpään hetkeen, josta taide- ja varhaiskasvatuksessa on mielestäni kysymys.

1.3 Tutkimusmenetelmän esittely

Tutkin Mielihuvitus!-hankkeessa empiirisesti osallistujien kokemuksia sekä heidän toiminnalle antamia merkityksiä. Suoritin tutkimusta sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti. Työvälineinä käytin havainnointia, kyselylomakkeita sekä yksilöhaastatteluja. Yhdistin menetelmät peräkkäin siten, että haastattelujen tarkoitus on täydentää ja kuvailla kyselylomakkeilla kerättyä tietoa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 29–31.) Valitsin kyselylomakkeet yhdeksi työvälineeksi, sillä halusin saada tietoa kaikilta toimintaan osallistuneilta aikuisilta. Kyselylomakkeiden oli tarkoitus toimia nimettöminä tiedonantovälineinä monien näkökulmien ja kommenttien esiintuomiseksi ilman tunnistettavaksi tulemisen pelkoa. Toiseksi työmenetelmäksi valitsin haastattelun sen vuorovaikutteisuuden vuoksi. Haastattelun kautta pääsin myös tutkimaan tarkemmin osallistujien kokemuksia. Haastattelut toimivat osatekijänä kokonaisuudessa, ja kaikki haastateltavat ovat antaneet suostumuksensa niihin informointini pohjalta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 11–20.)

Havainnointini perustuu työparini kanssa käymiini reflektoiiviin keskusteluihin, sekä työpäiväkirjaan, johon erityisesti työparini kirjasi havaintoja sirkustoiminnan toteutusten aikana. Kirjasin yhteisen työpäiväkirjamme lisäksi itselleni henkilökohtaiseen työpäiväkirjaan satunnaisesti omia tunnelmiani ja havaintojani sirkustoimintakertojen jälkeen. Kaikkien Mielihuvitus!-hankkeeseen osallistuneiden aikuisten kokemusten ja havaintojen on tarkoitus toimia toisiaan täydentävinä osina tutkimuskysymyksen käsittelyssä monien näkökulmien saavuttamiseksi.

1.3.1 Eettisyys ja luotettavuus

Olen kiinnittänyt huomiota Mielihuvitus!-hankkeeseen liittyvässä tutkimustoiminnassa luotettavuuteen ja eettisyyteen. Olen kysynyt kaikilta toimintaan osallistuneilta aikuisilta sekä osallistuvien lasten huoltajilta luvat tutkimukseen. Tutkimusluvassa (Liite 1.) mainitaan sirkustoimintaan liittyvästä hankkeesta, sekä siihen liittyvästä tutkimuksesta. Luvassa mainitaan siitä, että osallistujien henkilöllisyys ei tule ilmi missään tutkimusvaiheessa, ja että osallistujien antamia tietoja ja kommentteja käsitellään siten, ettei niistä pysty tunnistamaan kenestä on kysymys. Olen saanut tutkimukselleni luvan myös Seinäjoen kaupungin kulttuuripalveluilta ja varhaiskasvatustyöryhmältä. Opinnäytetyön kuvissa esiintyvät henkilöt ovat antaneet erikseen suostumuksen itsensä ja osallistuvan lapsen kuvaamiseen sekä kuvien käyttöön Louhimon ja Seinäjoen kulttuuripalveluiden kontekstissa. Yksi haastateltavistani on työparini, ja mainitsen hänet nimeltä tässä opinnäytetyössä varhaiskasvatuksen asiantuntija- ja työparirollin vuoksi. Muut haastateltavat esiintyvät aikuinen-tunnisteilla heidän anonymiteettinsä säilyttämiseksi.

Pyrin tulkinnoissani ja analyysissäni ottamaan huomioon aineistoani tasapuolisesti ja asiaan kuuluvasti. Pyrin rehellisesti heijastamaan tutkimukseen osallistuneiden ajatusmaailmaa tiedostaen samalla, että tutkittavilta saatavaa tietoa sovelletaan tutkijan käsitteistöön. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 185–189.) Peilaan tuloksia aiemmin samantapaisista tutkimuksista saatuihin tuloksiin, alan kirjallisuuteen sekä muihin luotettaviksi arvioimiini lähteisiin. Pyrin työssä yleiseen selkeyteen ja asioiden tarkkoihin kuvailuihin, jotta kehittämishankkeeni tulokset olisivat hyödyksi toimeksiantajilleni sekä muille työtä lukeville.

1.4 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö koostuu johdannosta, pääluvuista sekä työtä kokoavasta pohdinnasta. Esittelen vastauksia tutkimuskysymykseeni tarkemmin luvussa viisi, mutta viittaaan kyselyissä ja haastatteluisissa esiin tulleisiin kokemuksiin ja kommentteihin läpi työn.

Olen päätenyt työni jäsentämisessä prosessia pohjustavaan tapaan. Aloitan käsittelemällä luvussa kaksi sirkustaiteen määritelmää ja sosiaalista sirkusta Suomessa. Alaluvut esittelevät aikaisempina vuosina maassamme toteutettuja sosiaalisen sirkuksen hankkeita, sekä sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimuksen lähtökohtia. Luvun lopus-

sa avaan varhaiskasvatuksessa toteuttamani sirkustoiminnan yhteyttä sosiaalisen sirkuksen lähtökohtiin.

Luvussa kolme lähestyn varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöjä taidekasvattajan näkökulmasta. Käsitelen taidelähtöistä toimintaa, taidekasvatusta ja lastenkulttuuria suhteessa lapsen taiteellisen toimijuuden toteutumiseen muun muassa sirkustoiminnan keinoin. Luku sisältää alueellisen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöllisen kehittämisen pohdintaa sekä Mielihuvitus!-hankkeen sirkustoimintaan osallistuneiden odotuksia ja mielikuvia sirkukseen liittyen. Havainnot ovat mielestäni olennaisia hankkeen kontekstin kannalta, sekä huomionarvoisia toiminnan suunnittelijoille esimerkiksi paikkoihin, joissa sirkustoiminta ei ole ennestään tuttua.

Neljännessä luvussa kuvaan Mielihuvitus!-hankkeen sirkustoimintakokonaisuuden prosessin valmistelusta toteutukseen. Alaluvussa perustelen sirkustyöpajojen sisältöä ja valittuja opetusmenetelmiä. Viidennessä, tutkimustuloksia käsittelevässä luvussa keskityn hankkeessa osallistujille teettämieni kyselyjen sekä haastattelujen tulosten analysointiin. Puran sirkustoiminnasta saatuja kokemuksia ja osallistujien toiminnalle antamia merkityksiä analyysissä nousseiden kolmen teeman kautta.

Huomioita sirkustoiminnan toteuttamisen liittyvistä lähtökohdista osana varhaiskasvatuksessa tarjottavia taidesisältöjä nostan esiin läpi työn eri näkökulmista. Päätän työn sirkustoiminnan ohjaamista ja ohjaajien kouluttamista koskeviin huomioihini ja taidekasvattajan matkan pohdintaan. Luvussa kuusi käyn lisäksi läpi sitä, minkälaisia mahdollisuuksia näen työssäni sirkustoiminnan kehittäjänä.

2 SIRKUSTAIDE JA SOSIAALINEN SIRKUS SUOMESSA

Sirkuksen ja sirkustaiteen määrittelemisen on haastava tehtävä. Lajin monimuotoisuutta ja vapauden kirjoa on suomalaisessa sirkuskirjallisuudessa lähestytty muun muassa eri sirkuslajien historian, tekijöiden haastattelujen ja heistä kertovien historiikkien sekä leikin filosofian kautta. Tuoreessa *Sirkus nyt* -kirjassa toimittaja, tietokirjailija Emma Vainio luonnehtii sirkusta ”kokemukseksi, joka tapahtuu fyysisesti yleisön edessä, mutta herättelee jotakin voimakasta myös katsojan sisällä” (Vainio 2019, 10). Sirkus tapahtuu tässä ja nyt.

Sirkustutkija Tomi Purovaara tiivistää sirkuksen ytimen esiintyjään, ihmiseen, joka koettelee fyysisen ilmaisunsa rajoja sirkustekniikan kautta tehtyjen asioiden kautta. Hän pohjaa sirkuksen määritelmän ääripäiden dynamiikkaa hyödyntävään yksilön fyysiseen taiteeseen, jossa esiintyjä uhmaa fysiikan lakeja, asettuu epävarmuusalueelle pelkojaan vastaan, sekä tutkii ihmiskehon suhdetta tilaan ja aikaan. Sirkustaiteen historiallinen perusta, demokraattisuus ja kansanomaisuus, voidaan katsoa löytyvän sieltä, missä ihmiset kokoontuivat nauramaan ja viihtymään yhdessä. Tämän ajan keinoilla ja estetiikan kautta toteutettava nykysirkus puolestaan edustaa perinteestään, keinoistaan ja yhteyksistään tietoista lajia, joka säilyttää yhteytensä muuhun taide- ja kulttuurikenttään. (Purovaara 2005, 14–18.) Omat kokemukseni sirkuksesta ovat samansuuntaisia. Puhun tässä työssä sirkuksesta sen ohjaajana, osallistujana, katsojana ja kokijana eri näkökulmissa liikkuen ja lajia sujuvasti vaihtaen. Lisäksi ajattelen, että sirkus on läsnä yhtä monimuotoisena, kuin tämän työn lukijoiden mielikuvitus ja kokemuspohja sitä laajentavat, tässä ja nyt.

2.1 Sirkus Suomessa

Suomalaista sirkustaidetta koskevaa tietoa kokoava ja välittävä Sirkuksen tiedotuskeskus kuvaa Suomea ”modernina eurooppalaisena sirkusmaana, jossa tuotetaan kansainvälisesti kiinnostavaa ja korkeatasoista nykysirkusta”. Sirkuksen tiedotuskeskuksen mukaan myös perinteinen, kiertävä sirkus on Suomessa elinvoimaista, ja sirkusharrastamisen suosio on kasvussa. Suomessa on tällä hetkellä noin 300 sirkusammattilaista, 20 vakituisesti toimivaa nykysirkusryhmää, sekä noin 20 esiintyvää työryhmää. Säännöllistä nykysirkuksen esitystoimintaa löytyy enimmäkseen pääkaupunkiseudulta, mut-

ta erilaiset sirkusfestivaalit ja -tapahtumat sekä perinteisten sirkusten kiertueet näyttävät laajasti ympäri Suomen. (Sirkuksen tiedotuskeskus 2019.)

Suomessa sirkusalan ammattilaisia koulutetaan Lahdessa Koulutuskeskus Salpauksessa sekä Turun ammattikorkeakoulussa. Vuonna 2016 Suomen nuorisosirkusliittoon kuului 45 jäsenyhteisöä eri puolilta Suomea, jotka tarjoavat nuorisosirkustoimintaa joko pääasiallisesti tai osana muuta toimintaansa. (Suomen nuorisosirkusliitto 2019b.) Suomen nuorisosirkusliitto järjestää sirkusohjaajille, alan harrastajille, lähitaiteiden (mm. tanssi) harrastajille sekä nuoriso- ja liikunta-alan ammattilaisille suunnattua pedagogista sirkusohjaajakoulutusta, jonka kautta kehitetään osallistujan pedagogisia valmiuksia ja tarkastellaan ohjaajaidentiteettiä sirkuksen parissa (Suomen nuorisosirkusliitto 2019c).

2.1.1 Sirkustoiminta Seinäjoella

Seinäjoen kaupungissa ei ole perinteistä sirkusharrastajille suunnattua nuorisosirkusta tai sirkustaiteen perusopetusta tarjoavaa sirkuskoulua. Eri sirkuslajeihin liittyviä yksittäisiä lyhytkursseja tai lukukauden kestäviä opetuskokonaisuuksia on järjestetty muun muassa Seinäjoen kansalaisopistossa sekä kaupungissa toimivien tanssikoulujen ja voimisteluseurojen opetustoiminnan yhteydessä. Lastenkulttuurikeskus Louhimo on toteuttanut toiminta-alueellaan kaikille avoimia sirkustyöpajoja ja -työpajakokonaisuuksia osana perustoimintaansa vuodesta 2016 lähtien. Louhimon koordinoimassa Omakerho-toiminnassa on toteutettu lukuvuosi kerrallaan kestäviä viikoittaisia sirkuskerhoja kolmen sirkusohjaajan voimin vuosina 2016–2019 yhteensä 32 kappaletta (Liite 2.). Omakerho-hankkeessa järjestetään taide- ja kulttuurisisältöisiä kerhoja Seinäjoen, Kurikan ja Ilmajoen peruskouluilla koulupäivien yhteyteen (Louhimo 2019b). Syksyllä 2019 Seinäjoella aloitti toimintansa Life Circus Seinäjoki, joka tarjoaa sirkustoimintaa koko perheelle, ja järjestää kaupungissa esimerkiksi vauva- ja taaperosirkusryhmiä (Life Circus 2019).

Olen sirkustoimintaa Etelä-Pohjanmaalla ohjatessani havainnut, että erityisesti ensi kertaa kohtaamillani ihmisillä saattaa olla sirkustoimintaan liittyen mielikuvia ja ennako-odotuksia, jotka sisältävät oletuksen, että sirkustoiminta asettaa vaatimuksia osallistujalle. Nämä vaatimukset saattavat näyttäytyä toisinaan niin suurina, että ne sulkevat sirkustoimintaan osallistumisen mahdollisuuden pois ennen tiettyjen taitojen tai rohkeuden karttumista. Tästä johtuen lajin lähestyminen koetaan erityisesti aikuisten kes-

kuudessa toisinaan haastavana tai jopa mahdottomana. Kokemusteni vuoksi, kysyin Mielihuvitus!-sirkustoimintaan osallistuneilta heidän ennakko-oletuksiaan sirkustoimintaan liittyen (Kuva 2.). Aikuisille toteutetussa alkukyselyssä (Liite 3.) seitsemän kymmenestä valitsi sirkustoimintaa koskevista odotuksista tärkeimmäksi asiaksi yhteisen tekemisen lapsen kanssa. Toiseksi tärkeintä asiaa kysyttäessä tulokset jakaantuivat tasaisemmin kolmen odotuksen kesken: yhteinen tekeminen lapsen kanssa, ideoiden saaminen lapsen kanssa toimimiseen sekä mielialaa virkistävä toiminta.

3. Odotukseni sirkustoiminnasta varhaiskasvatuksessa (vapaa sana):

- 1 Että sirkustoiminta rohkaisee lasta yrittämään ja epäonnistumaan... ja sitten sietämään sitä :)
- 2 Yhteistä tekemistä ja onnistumisen kokemuksia
- 3 Mukavaa yhteistä tekemistä lapsen kanssa
- 4 Lapsen rohkeuden ja ilmaisun lisääminen
- 5 Mukavaa yhdessäoloa
- 6 Yhdessäoloa lapsen kanssa ja vuorovaikutuksen opettelua. Ohjeiden kuuntelemisen harjoittelua.
- 7 Viehätymme valtavasti kun sirkustoimintaan kun osallistuimme syksyllä lapsi-vanhempi sirkustoimintaan, innostava ilmapiiri kannusti kokeilemaan uusia taitoja ja nautimme koko perhe (koko perhe osallistui aika kuin mahdollista). Uusia juttuja meille olisi sirkusvälineistö joita käytettiin vähän edellisessä toiminnassa

Kuva 2. Odotuksia sirkustoiminnasta.

Haastatteluissa odotuksista nousi esiin kehollisuuden haastaminen, johon liittyy jännitystä sekä omien rajojen venyttämistä. ”Mä oletin et on jotain trampoliineja ja kauheesti kaikkia välineitä. Siinä mielessä se ei vastannu mielikuvaa, et välineitä oli mut ne ei ollu niin hurjia mitä mä oletin.” (Aikuinen A 2019.) Eräälle osallistujalle sirkustoiminta oli kohti tuntematonta lähtemistä ja siihen suostumista: ”Ei jotenki ollu kauheen rajattua mielikuvaa, kun ei oo ollu missään vastaavassa projektissa ennemmin” (Aikuinen I 2019).

Aloitan lähes aina ensi kertaa kokoontuvien ryhmien kanssa sirkustoiminnan ohjaamisen toteamalla, että sirkus herättää varmasti monenlaisia mielikuvia. Tämän jälkeen kerron lyhyesti, mistä lähtökohdista ja minkä välineiden kautta sirkustoimintaa sen hetkessä opetuskokonaisuudessa toteutetaan. Osallistuminen ei vaadi aikaisempaa kokemusta vastaavasta toiminnasta. Olen saanut todistaa työssäni myös eri sirkusryhmiin ja -työpajoihin osallistuneiden mielikuvien muuttumista ja monipuolistumista.

2.2 Sosiaalinen sirkus

Sosiaalinen sirkus on ”sirkustoimintaa, jossa sirkus toimii välineenä muiden taitojen tai tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteita voivat olla esimerkiksi osallisuuden ja toimijuuden tukeminen, syrjäytymisen ehkäisy tai vuorovaikutuksen tukeminen”. (Suomen nuorisosirkusliitto 2019a.) Euroopassa on jo vuosikymmenten ajan toiminut yhteisöjä, joissa sirkusta on hyödynnetty sosiaalisten ja yhteiskunnallisten haasteiden ratkonnassa. Sirkustoimintaa on viety alueille tai ihmisryhmien pariin, joissa on ollut pitkäkestoisia ja laajasti vaikuttavia haasteita, esimerkiksi sosiaalinen syrjäytyminen tai sodan repimään kaupungin ihmisten välisen rauhan rakentaminen. (Vainio 2019, 227–228.) Sosiaalisen sirkuksen katsotaan hyödyttävän haasteiden kanssa painivia, ja nykyään toimintaa suunnataan entistä enemmän myös erilaisten ongelmien ennalta ehkäisyyn työhön. Pääkaupunkiseudulla toimivalla, vuodesta 2011 sosiaalista sirkusta toteuttaneella Sirkus Magentalla on esimerkiksi käynnissä sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama monivuotinen Sosiaalinen sirkus lastensuojelutyön tukena 2018–2021 -kokonaisuus (Sirkus Magenta 2019). Sirkus Magentan toteuttamasta perhesirkuksesta saatuja kokemuksia käsitellään laajasti Anu Hanskin (2018) opinnäytetyössä ”Sirkus sallii kaikenlaiset ihmiset”: Kokemuksia Sirkus Magentan perhesirkuksesta.

Sosiaalista sirkusta on Suomessa toteutettu noin kymmenen vuoden ajan. Vuosina 2009–2011 toteutettu Sosiaalinen sirkus -hanke tuotti laajan oppaan koskien sirkusopetusta, jonka tavoitteena on tuottaa osallistujilleen hyvinvointia (Hyttinen ym. 2011, 8). Kehitystyötä jatkanut Vaikuttava sirkus -hanke tuotti vuosina 2011–2014 julkaisut ”Siellä on suupielet korvissa” Hyvinvointivaikutuksia sosiaalisesta sirkuksesta (Kakko ym. 2013a) sekä Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimukseen. Jälkimmäisessä julkaisussa osatoteuttajasirkukset sekä hyvinvointipalveluiden tutkimiseen keskittynyt yritys kokosivat yhteen avaimia sosiaalisen sirkuksen toimijoille hyvinvointivaikutusten tutkimiseen ja osoittamiseen (Kakko ym. 2013b, 5–7). Toteuttaessani Mielihuvitus!-hankkeen sirkustoimintaa varhaiskasvatuksessa, pohdin sirkustoiminnan nimeämistä ja sen määritelmää. Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä varhaiskasvatuksessa toteuttamallani sirkustoiminnalla on sosiaaliseen sirkukseen?

”Sosiaalisen sirkuksen toiminnan suunnittelussa korostuvat osallistujaryhmän toimintakyvyn, kiinnostuksen kohteiden sekä valmiuksien huomioiminen, ja toisaalta osallistumisen esteiden poistaminen.” Sirkus sopii sovellettuna kaikille. (Suomen nuorisosirkusliitto 2019a.) Riikka Åstrandin teksti Sosiaalinen sirkus Euroopassa esittelee eurooppa-

laisia sosiaalisen sirkuksen toimijoita ja toimintakulttuuria. Tekstissä nostetaan esiin määritelmään liittyvä kysymys, mikä eri toimijoiden järjestämästä sirkustoiminnasta on sosiaalista sirkusta ja mikä nuorisosirkustoimintaa. Tekstin mukaan eri toimijoiden määritelmiin vaikuttavat paljon tahojen toiminnalle asettamat päämäärät sekä tavoitteellisuuden aste sirkustaitojen oppimisessa, eikä jaottelu ole aina selvä. Åstrandin mukaan ensisijaisena tavoitteena ei sosiaalisessa sirkuksessa ole sirkustemppeujen oppiminen, vaan sirkusta käytetään välineenä erilaisten muiden perustarpeiden ja -taitojen kehittämisessä. (Åstrand 2011, 96–98.)

Suunnitellessani sirkustoimintaa lähdin aina liikkeelle kohderyhmän ja tavoitteiden kartoittamisesta, ja samoin tein suunnitellessani sirkustoimintaa varhaiskasvatuksen aikuinen–lapsi -ryhmille. Mielihuvitus!-sirkustoiminnan tavoitteiksi valikoituivat Sosiaalisen sirkuksen hyvien käytäntöjen oppaaseen kootusta monikäyttöisestä listasta onnistumisen kokemukset, yhdessä tekeminen, rohkeus kokeilla ja epäonnistua, ilon tuottaminen, oman luovuuden löytäminen sekä itsetunnon vahvistuminen (Hyttinen ym. 2011, 19). Oheiset tavoitteet keskustelivat minun ja työparini mielestä varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden kanssa todella hyvin. Avaan tätä yhteyttä tarkemmin luvussa kolme.

Päädyin lopulta käyttämään kehittämishankkeessa opinnäytetyön alaotsikossakin näkyvää ilmaisua: sirkustoiminta varhaiskasvatuksessa. Ilmaisua kuvastaa mielestäni parhaiten toimintaa, joka pohjautuu sosiaalisen sirkuksen toiminnan periaatteisiin, ja on suunniteltu huomioiden varhaiskasvatuksen kohderyhmä, konteksti sekä tavoitteet. Sirkustoiminta-sana korostaa osallistujan tekijyyteen ja toimijuuteen liittyvää näkökulmaa, joka yhdistyy sirkustaitteeseen ja sen tekniikan kautta toteutettuihin toimintoihin.

2.3 Sirkuksen hyvinvointivaikutukset ja niiden tutkiminen

Sirkuksen tiedotuskeskuksen mukaan sosiaalisen sirkuksen asema on Suomessa vahva, ja sirkus tavoittaa ihmisiä myös esitystoiminnan ulkopuolella (Sirkuksen tiedotuskeskus 2019). Suomessa sosiaalisen sirkuksen työpajoja on toteutettu eri puolilla Suomea hankkeiden, sirkuskoulujen ja kulttuurikeskusten kautta muun muassa mielen-terveys- ja päihdekuntoutujille, oppimisvaikeuksissa oleville nuorille, maahanmuuttajille, vangeille, turvapaikanhakijoille, näkövammaisille, syrjäytymisuhan alla oleville nuorille, tuen tarpeessa oleville lapsiperheille sekä neuvoloiden asiakkaille. (Vainio 2019, 226–230.)

Tutkimuksen perusteella sosiaalisella sirkuksella on selkeitä hyvinvointivaikutuksia (Kakko ym. 2013a, 55). Tutkimuksessa on kuitenkin myös todettu, että sirkuksen, tai muun taiteen ja kulttuurin, harrastamisen hyvinvointivaikutusten todentaminen ei ole helppoa. Pitkäaikaisvaikutuksia koskevia päätelmiä ei voida tehdä seuranta-aikojen lyhytkestoisuuden vuoksi. Sirkustoiminnan vaikutusten arviointiin vaikuttaa myös se, että toimintaan osallistujilla saattaa olla sirkuksen lisäksi muitakin harrastuksia. Vaikutusten koko ja vaikuttavuus myös vaihtelevat yksittäisistä pienistä hyvää oloa tuovista tapahtumista laajoihin sosiaalisiin ja psyykkisiin vaikutuksiin. Samat tutkimukseen liittyvät haasteet koskevat laajemmin myös muuta ennaltaehkäisevää toimintaa ja sen vaikuttavuusarviointia. (Kakko ym. 2013a, 55.)

Perhesirkuksen vaikutusten tutkimuksessa todettiin että lasten oman kehön tuntemus kehittyy jo muutaman sirkukseen osallistumiskerran aikana. Tutkimuksessa saatujen kommenttien mukaan toiminta vaikuttaa perheen sisäisen vuorovaikutuksen kehittymiseen, kun lapset tekevät temppuja yhdessä vanhemman kanssa. Sirkustoiminta tarjoaa monta hyvää vaikutusta samanaikaisesti monipuolisuutensa vuoksi, ja erityistä siellä on onnistumisen ilo, jota ei välttämättä korosteta muissa toiminnoissa yhtä helposti (Kakko ym. 2013a, 32). Mielihuvitus!-hankkeesta saadut osallistujien vastaukset ovat samansuuntaisia. Alkukyselyssä kuusi kymmenestä vastaajasta oli jokseenkin samaa mieltä väittämästä ”Minun on helppo kokeilla lapsen kanssa uusia asioita”. Loppukyselyssä samaa väittämää koskevissa tuloksissa kuusi kymmenestä vastaajasta ilmoitti olevansa täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Lisäksi loppukyselyssä kymmenen vastaajaa kymmenestä oli täysin samaa mieltä väittämästä ”Sirkuksessa lapsi on kokenut olevansa taitava ainakin yhdessä asiassa.” Tuloksissa tulkitessa voidaan havaita sirkustoiminnan vaikuttaneen positiivisesti aikuisen näkökulmasta lapsen ja aikuisen yhdessä tekemiseen, sekä onnistumisen kokemusten äärelle pääsyyn Mielihuvitus!-ryhmissä.

Mielihuvitus!-hankkeeseen osallistuneille teetettyjen alkua- ja loppukyselyiden laatimiseen otin työvälineekseni kyselylomakemallit Vaikuttava sirkus -hankkeen julkaisusta Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimukseen (Kakko ym. 2013b, 44–69). Yhdistelin muutamaa julkaisusta löytyvää kyselylomake-mallia, ja laadin Mielihuvitus!-toimintaan osallistuneille kaksi eri kyselyä toiminnan alkua- ja loppuvaiheeseen (Liite 3.). Tiedostin, että kyselylomakkeita esittelevä lähde-teos painottaa sisällössään hyvinvointivaikutusten tutkimusta, mutta mielestäni kysymykset olivat sopivia myös sirkustoiminnasta saatujen kokemusten ja merkitysten kartoittamiseen Mielihuvitus!-sirkustoimintaan osallistumisen yhteydessä.

3 VARHAISKASVATUS JA TAITEELLINEN TOIMINTA

Tässä luvussa kerrotaan siitä miten varhaiskasvatuksessa on huomioitu kulttuurikasvatus ja taidelähtöinen toiminta. Lisäksi kerrotaan kulttuuripalveluiden ja varhaiskasvatuksen yhteistyöstä sekä toiminnan yhteydestä lastenkulttuuriin. Luvussa avataan myös kokemuksia sirkustoiminnasta, ja käsitellään erityisesti taidekasvatuksellista toimintaa sekä taidetoiminnan ohjaamista Mielihuvitus!-hankkeen sirkusohjauksia esimerkkinä käyttäen.

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelmat ja taiteellinen toiminta

Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatuslaki, jonka tavoitteita ovat: toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, ja taiteisiin perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa, mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset sekä toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä (Varhaiskasvatuslaki 2018, 3 §). Varhaiskasvatuksen asiantuntijavirastona toimiva Opetushallitus päättää ja laatii varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2019a). Vuorovaikutustaidot sekä kyky ilmaista itseään ja ymmärtää muita nostetaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 merkittäviksi lapsen identiteetille, hyvinvoinnille ja toimintakyvyille. Ilmaisun monet muodot -osioon on kirjattu taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen edistävän lasten oppimisen edellytyksiä, myönteistä minäkuvaa ja sosiaalisia taitoja sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 mainitsee eri taiteenalojen joukossa myös sirkuksen. (Opetushallitus 2019b, 28–44.) Aiemmassa luvussa käsitellyt sosiaalisen sirkuksen tavoitteet ovat osiltaan hyvin samansuuntaisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteiden kanssa, mikä perustelee sirkustoiminnan käyttämistä lapsen taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen välineenä.

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan, Meirän Vasuun, on kirjattu oppimisen eri muotoihin sanallisen ja kehollisen ilmaisun kohdalle lasten mielikuvituksesta nousevat tai heidän kokemansa ja havaitsemansa asiat, joita työstetään sekä spontaanisti että yhteisesti suunniteltujen luovien prosessien kautta (Seinäjoen kaupunki 2017b, 42). Seinäjoen varhaiskasvatuksessa toteutettava Taiturin taidetoiminta on

suunniteltu tukemaan varhaiskasvatussuunnitelmien mukaisia sisältöjä, lapsilähtöistä toimintamallia sekä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma. Taiturin pedagogiikan ja ideologian mukaan lapsi vaikuttaa kokonaisvaltaisesti aikuisen rinnalla toimien aktiivisesti, osallistumalla, ajattelemalla ja tuntemalla. Itsetuntemus ja itsensä ilmaiseminen nähdään tärkeinä sekä lapselle että kasvattajalle. (Seinäjoen kaupunki 2017b, 43.)

Seinäjoen perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelmassa nostetaan esiin miten lapsen käyttäessä erilaisia taiteellisia keinoja itsensä ilmaisemisessa, hänen itsetuntonsa ja yksilöllisyytensä vahvistuvat. Tämä tapahtuu erityisesti hoitajan myönteisen asenteen sekä esimerkin kautta, jolla lasta opetetaan arvostamaan omaa ja muiden työtä sekä käsittelemään pettymyksiä ja epäonnistumisia. (Seinäjoen kaupunki 2019e, 9–10.) Sekä Meirän Vasu, että perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma nostavat kasvattajan ja hoitajan kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen merkitystä lapsen itsensä ilmaisemisessa taiteen keinoin. Näkemykseni mukaan tämä perustelee vahvasti paitsi taidesisältöjen tarjoamista lapsille, myös taidelähtöisen toiminnan mahdollisuuksien avaamisen lapsen kasvatuksesta huolehtiville lähiaikuisille; vanhemmille, kasvattajille sekä hoitajille.

3.2 Lastenkulttuuri, varhaisiän taidekasvatus ja lapsen taiteellinen toimijuus

Lastenkulttuurin laatukäsikirja nostaa lastenkulttuurikeskusten lastenkulttuuritoiminnan keskeisiksi periaatteiksi laadun, tasa-arvon, lapsilähtöisyyden ja taiteen. Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen taiteellisen toimijuuden tunnistamista. Ohjaus- ja työpaja-toiminnassa korostetaan lopputuloksen sijaan prosessin merkitystä. Toiminnan sisällöissä tuodaan esiin eri taiteenalojen erityispiirteitä sekä niiden mahdollisuudet oppimisen ja kasvamisen tukena. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto 2016, 4–13.) Eri puolilla Suomea lastenkulttuurikeskukset toteuttavat osana toimintaansa varhaisiän taidekasvatusta päivähoitoon ja esiopetukseen osallistuville lapsille. Lastenkulttuuritoimijoiden toteuttaman vauvakulttuuritoiminnan, -toimintamuotojen sekä neuvoloiden kanssa tehtävän yhteistyön myötä varhaisiän taidekasvatuskenttä on monipuolistunut vuosituhaten alusta lähtien. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto 2019.)

Lastenkulttuurikeskus Louhimo on tehnyt toimintansa alusta lähtien yhteistyötä toiminta-alueensa kaupunkien varhaiskasvatyksiköiden ja -toimijoiden kanssa. Olen itse taidekasvattajana ollut mukana toteuttamassa elektronisen musiikin, ilmaisun ja draaman sekä sirkustoiminnan työpajoja, sekä taaperoteatteriesityksiä alle kuusivuotiaille.

Lastenkulttuurikeskusten toteuttamat taide- ja kulttuurisisällöt ovat toimintaperiaatteiltaan laadukkaita ja lapsilähtöisiä, mikä keskustelee varhaiskasvatuksen näkökulmastaakin määritellyn lapsen taiteellisen toimijuuden kanssa.

Tarja Pääjoki (2017, 109) lähestyy Varhaiskasvatuksen käsikirjan artikkelissa varhaisiän taidekasvatusta lasten taiteellisesta toimijuudesta käsin, jossa aktiiviseen toimintaan liitetään taiteellisia laatuja. Lapsen taiteellinen toimijuus voidaan nähdä useiden ulottuvuuksien kautta, joita huomioimalla aikuisjohtoisessakin toiminnassa voidaan luoda lapsilähtöistä vuorovaikutuksen tilaa aikuisen ja lapsen välille. Lapsen määrittämää vuorovaikutusta voi syntyä lapsen luovan ja vapaan taiteellisin keinoin toteuttamasta itsensä ilmaisusta, jonka aikuinen ottaa vastaan. Vastaanottamisen kautta aikuinen voi päästä osalliseksi lapsen ajatusmaailmasta. Pääjoen mukaan taidekasvatuksen tehtävänä onkin oman maun avartaminen, mikä koskee lapsia sekä myös aikuisia. (Pääjoki 2017, 112–119.)

Varhaiskasvatuksessa toteutetussa arviointitutkimuksessa on osoitettu, että pitkäkestoisella, hyvin toteutetulla taidekasvatuksella voidaan tukea lasten oppimistaitoja ja hyvinvointia. Tutkimuksen mukaan päämääräsuuntautunutta oppimista ja leikkimistä yhdistävä toiminta motivoi lapsia ja heidän on helppo sitoutua siihen. (Nevanen 2015.) Sirkustoiminnasta löytyvät nämä molemmat puolet, kun taito ja taide yhdistyvät esimerkiksi jonkin tietyn sirkuslajin harjoittelussa.

3.3 Sirkustoiminta taidekasvatuksena

Sirkustoiminta ja -harjoittelu pitää luonnostaan sisällään sekä onnistumisia että epäonnistumisia. Esittävänä taiteena sirkustoimintaan sisältyy tekemisen lisäksi katsominen ja katsottavana oleminen, joka voidaan nostaa toiminnassa enemmän tai vähemmän keskeiseksi näkökulmaksi. Ohjaajana kutsun osallistujia esiin tulemisen äärelle suhteessa siihen, miten havaitsen tämän motivoivan heitä. Mielihuvitus!-sirkustoimintaan osallistunut aikuinen mainitsi haastattelussa, että ”mä jotenkin katoin et se oli semmosta palkitsevaa sille lapselle, että se sai sen oman hetkensä tähtenä” (Aikuinen I 2019). Sirkusryhmissä toteutettiin lopputoiminta, jossa jokainen osallistujapari sai vuorollaan halutessaan näyttää muille mitä ovat harjoitelleet tänään. Näyttäminen päättyi usein parin yhteiseen ”Ta-daa” -huudahdukseen ja näyttäjille osoitettuihin taputuksiin.

Sirkusohjaajana korostan aina ryhmästä ja esillä olemisen määrästä riippumatta onnistumisen tunteen merkitystä ja onnistumisen hetken kohottamista. Kannustan lopputoiminnan esimerkin tavoin tuulettamaan tai huudahtamaan, niin että onnistuminen tulisi todella näkyväksi itselle sekä muille. Toisinaan lähestyn esiin tulemisen hetkeä myös siten, että kannustan osallistujaa näyttämään, mitä hän on harjoitellut tänään. Kokemukseni mukaan eri sanoin ilmaistu esillä oleminen saattaa vähentää pelkoa epäonnistumisesta ja motivoida tuomaan esiin omaa osaamista.

Anneli Pönkön ja Arja Sääkslahden liikuntakasvatusta koskevassa artikkelissa kehollinen ilmaisu nostetaan fyysisen pätevyyden ohella merkittäväksi lapsen terveen itsetunnon rakentumiselle. Kehollinen ilmaisu voi tarjota lapselle ajattomuuden eli flow'n kokemuksen ja se voi toimia vastapainona suorittamiselle. (Pönkkö & Sääkslahti 2017, 138.) Ohjaajana pyrin sijoittamaan sirkustoiminnassa esimerkiksi välineiden kanssa harjoittelun liikesuoritusten ja ilmaisun merkityksiin keskittymisen välimaastoon. Tavoitteeni oli luoda ympäristöä, jossa osallistujalla on mahdollisuus olla suhteessa omaan kokemusmaailmaansa vaihtelevista ohjaustyyleistä ja tehtävistä riippumatta.

Petra Päivärinne käsittelee Suomen Nuorisosirkusliiton julkaiseman Sirkusohjaajan oppaan teksteissä taidekasvatuksen olemukseen liittyviä kysymyksiä taiteen ja kasvatuksen arvosidonnaisuudesta. Kyse voi olla taiteeseen kasvattamisesta tai taiteen avulla tapahtuvasta kasvattamisesta, josta esimerkiksi sosiaalisessa sirkuksessa on tekstin mukaan kysymys. (Päivärinne 2013a, 10.) Taidekasvattajana olen vastuussa paitsi kasvatuksesta, myös taidekäsitykseni tiedostamisesta ja siitä, miten sanoitan näitä käsityksiä itselleni ja muille. Näen Päivärinteen teksteissään avaaman holistisen ihmiskäsityksen sekä kehollisen ja kokemuksellisen oppimisen (Päivärinne 2013b, 11) olennaisina lähtökohtina lapsen taiteellisen toimijuuden tukemisessa erityisesti sirkustoiminnan kontekstissa.

Sirkuspedagogiani lähtökohtia kuvaavat parhaiten dialogisuus, vuorovaikutus sekä innostaminen. Innostaminen, sytyttäminen, kipinän virittäminen, ideasta nappaaminen ja toimintaan kutsuminen ovat kaikki kuvailuja, joita voisin käyttää tavasta, jolla lähestyn taiteellista tekemistä ja miten siitä pyrin ohjauksissani viestimään. Toteuttamallani sirkuspedagogiikalla on yhteys sosiokulttuuriseen innostamiseen, joka on yksi sosiaalipedagogiikan muodoista. Osallisuutta lisäävään sirkustoimintaan keskittyneessä tutkimuksessa on todettu, että sosiaalinen sirkus -hankkeen myötä järjestetty sirkusopetus sisältää samoja arvoja sosiokulttuurisen innostamisen kanssa (Vaalimaa 2011). Sosiokulttuurisen innostamisen keskeisimpinä menetelminä toimivat taiteellisen ilmaisun

aktiviteetit, joissa ihmiset voivat ilmaista ajatuksiaan, arvojaan sekä osallistua kulttuuriin toimintaan. Sosiokulttuurinen innostaminen on läsnä sirkustoiminnassa kun toiminnalla tavoitellaan oppimista tekemällä ja kokemalla, sekä edistetään yhteisöllistä dialogia. (Mäntynen-Hakem 2013, 8.)

Mielihuvitus!-hankkeen aikana kiinnitin erityistä huomiota siihen, miten sirkustoimintaa ja sitä kohti innostamista pitäisi toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Siellä taidekasvatus toiminnan keskeisinä mahdollistajina toimivat lasten kanssa päivittäin varhaiskasvatuksen ammattilaiset. Työparityöskentelyssä päiväkodin johtajan kanssa olin kiinnostunut siitä, mitä voin taidekasvattajana välittää sirkusosaamisestani hänelle ja miten yhteistyössä välittyvät kokemukset voivat kiinnittyä osaksi sekä taide- että varhaiskasvattajan ammattitaitoa?

3.4 Sirkustoimintaa Seinäjoen varhaiskasvatukseen

Seinäjoen kaupungin kulttuuripalveluiden strategian mukaan kulttuuripalveluiden tavoitteena on kehittää pysyviä taidekasvatusmenetelmiä varhaiskasvatuksen arkeen ja huolehtia yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa luodulla mallilla alle kouluikäisten taidekasvatuksen tarjonnasta (Seinäjoen kaupunki 2019d). Mielihuvitus!-hankkeen sirkusohjaukset toteutettiin toimintaan sitoutuneen päiväkodin johtajan sekä taidekasvattajan työparityöskentelynä, mikä toi käytäntöön jo lähtökohtaisesti moniammatillisen näkökulman.

Ajattelen, että yhdessä olemme enemmän. Pidän aikaisempien työkokemusteni pohjalta lähes välttämättömänä, että toimin Mielihuvitus!-sirkusohjauksissa työparin kanssa. Ajattelin, että työparius varhaiskasvatusalan ammattilaisen kanssa tuo arvokasta syvyyttä ja monialaisuutta toiminnassa tapahtuvien asioiden havainnointiin. Samalla ajattelin, että työparinani toimiva henkilö saa kokemuksen monista rooleista sirkustoiminnan toteuttamisessa olemalla osallistuja, ohjaaja, sekä toiminnan havainnoija ja reflektoija. Keskustelimme sirkustoiminnan toteuttamisen yhteydessä työparini kanssa paljon siitä, miten oppiminen tapahtuu ja miten sirkustoimintaa ja sen ohjaamismahdollisuuksia voisi työparimallissa välittää eteenpäin taidekasvattajalta varhaiskasvattajalle. Haastattelussa kysyin työpariltani hänen ajatuksiaan sirkustoiminnan oppimisesta ja opettamisesta tekemisen kautta:

”Kyllä mullakin vahvistu tässä se, et yhdessä tekemisen kautta voi välittää merkitystä ja sitte jakaa sitä. Semmonen olo tuli mullekin et en mä haluis tästä mitään opasta kirjottaa ja antaa kellekään. Et teepä muuten nyt näin niin sitte se onnistuu. Kyllä se mulla vahvisti sitä oloa et tällai sen pitäis mennä eteenpäin.” (Pellonpää 2019.)

Työparityöskentely liittyy varhaiskasvatussuunnitelmassa mainittuihin tiimeihin, jonka pedagogiset toimintaperiaatteet ja käytännöt konkretisoidaan esimerkiksi Seinäjoella ryhmävasuun eli lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaan (Seinäjoen kaupunki 2017b, 8). Keskustelimme työparini kanssa siitä, että mikäli joka tiimissä olisi vähintään yksi sirkustoiminnan osaaja, hän voisi levittää tietoa yhdessä tekemisen kautta toisille tiimin jäsenille. Työparityöskentelyn eduista sirkustoiminnassa mainitaan myös Sosiaalisen sirkuksen hyvien käytäntöjen oppaassa, jossa puhutaan muun muassa ohjaajien keskinäisen tuen merkityksestä, vastuun jakamisesta, osallistujien tarpeesta tukeutua eri ohjaajiin sekä ohjaajaparin yhteisestä työn arvioinnista (Hyttinen ym. 2011, 72–75). Mielihuvitus!-kokonaisuudessa itselleni merkittävimmiksi nousivat erityisesti yhteinen työn arviointi sekä vastuun jakaminen.

Mielihuvitus!-hankkeesta saatujen kokemusten kautta on tarkoitus kehittää tapoja, joilla sirkustoimintaa voi viedä varhaiskasvattajille Seinäjoella koulutuksen muodossa. Otimme jo suunnitteluvaiheessa huomioon, että Mielihuvitus!-hankkeen sirkustyöpajat toteutetaan yhteistyössä avoimen varhaiskasvatuksen ja perhepäivähoidon kanssa. Varhaiskasvatussyksiköihin verrattuna toiminta on rakenteeltaan erilaista, minkä huomioimme suunnitellessamme tulevia sirkussisältöjä ja -koulutuksia. Mielihuvitus!-hankkeen toteutuksista saatua tietoa on tarkoitus soveltaa myös varhaiskasvatussyksiköihin vietävän osaamisen levitystyöhön. Tavoitteena on suunnitella omanlaiset tavat ja prosessit, joilla sirkustoimintaa voidaan kouluttaa, toteuttaa ja pitää käyttövalmiina sekä varhaiskasvatussyksiköissä että perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen puolella. Kokemukseni perusteella lastenkulttuurikeskus toteuttaa merkittävää ja toiminnalleen sopivaa roolia kaupunkiorganisaation toimialojen välisen yhteistyön kehityksessä tuomalla omaa erityisosaamistaan osaksi yhteistyötä. Jatkan pohdintaa koulutuksesta ja toiminnan jatkumisesta luvussa kuusi.

4 MIELIHUVITUS!-SIRKUSTOIMINTA

Tässä luvussa kerrotaan siitä, miten Mielihuvitus!-kehittämishanke suunniteltiin, missä ja miten se toteutettiin, ja minkälaisena toiminta näyttäytyi taidekasvattajan näkökulmasta. Kokemukset ja havainnot perustuvat työpäiväkirjaani, hankkeen suunnitteluun liittyviin dokumentteihin, haastatteluihin sekä keskusteluihin työparini kanssa.

4.1 Toiminnan suunnittelu

Mielihuvitus!-hanke alkoi keväällä 2018 suunnitelman kirjoittamisella, jonka viimeistelin yhdessä Taiturista vastaavan lastenkulttuuripedagogin kanssa. Suunnitelmaan oli kirjattu toiminnan toteutuspaikaksi perhepäivähoito sekä avoin leikkitoiminta, ja taiteen alaksi sirkus. Suunnitelmaan kirjattiin hankkeen alustava aikataulu sekä työparityökentely varhaiskasvatuksen päiväkodin johtajan kanssa. Yhteistyöllä lastenkulttuuripedagogin kanssa halusin varmistaa hankkeen kiinnittymisen Taiturin taidetoimintaan osaksi pitkäkestoisempaa kehittämistyötä.

Mielihuvitus!-sirkustoiminnasta järjestettiin kolme infotilaisuutta ennen varsinaisten sirkusohjauksien alkua. Ensimmäinen tilaisuus suunnattiin varhaiskasvatuksen aluejohtajille, jossa taidekasvattaja ja lastenkulttuuripedagogi avasivat sirkustoiminnan mahdollisuuksia ja projektin käytännön suunnitelmaa. Aluejohtajat hyväksyivät hankkeen idean, ja tapaamisessa sovittiin seuraavat toimenpiteet alueelle, jossa hanke toteutetaan. Toinen infotilaisuus järjestettiin osallistuvan varhaiskasvatusalueen perhepäivähoidon ja avoimen leikkitoiminnan henkilökunnalle. Taidekasvattaja työpareineen kertoi sirkustoiminnan mahdollisuuksista sekä projektin käytännön suunnitelmasta. Molemmissa tilaisuuksissa henkilökunnan kanssa neuvoteltiin käytännön järjestelyistä, henkilöresurssien käytöstä sekä toimenpiteistä, joita sirkusohjausten onnistumiseksi voidaan tehdä. Henkilökunta osoitti kiinnostusta hankkeeseen, ja suostui erikoisjärjestelyihin mahdollistaakseen lapsille sekä osalle hoitajista osallistumisen sirkusohjauksiin. Taidekasvattajana näen tämän avoimuuden merkittävänä uusien kokeilujen mahdollistamiseksi.

Kolmas infotilaisuus järjestettiin viikkoa ennen sirkusohjausten alkua toimintaan osallistuvien lasten vanhemmille. Tilaisuudessa aluejohtaja, taidekasvattaja ja lastenkulttuuripedagogi kertoivat Mielihuvitus!-hankkeen tavoitteista sekä sirkustoiminnan mahdolli-

suuksista. Siellä vanhemmat saivat esittää kysymyksiä toimintaan liittyen. Loppukyselyyn vastanneista osallistujista yhdeksän kymmenestä oli täysin samaa mieltä väittämästä ”Tiedottaminen sirkustoiminnasta on ollut selkeää”. Hankkeen suunnittelijana koin jokaisen infotilaisuuden merkitykselliseksi aikuisten toimintaan sitoutumisen kannalta. Kokemukseni infotilaisuuksista on, että toiminnan lähtökohdat hahmottavat aikuiset viestivät sirkustoiminnasta selkeämmin työympäristössään, ja suhtautuvat tiedon- saannin jälkeen avoimemmin itselleen entuudestaan tuntemattoman toimintaan.

Valmistelimme työparityöskentelyämme päiväkodin johtajan kanssa tapaamisella, jossa keskustelimme näkemyksistämme taide- ja kulttuurikasvatuksesta sekä varhaiskasvatuksesta. Sovimme myös rooleistamme sirkusohjausten aikana, ja loimme yhteisen sähköisen dokumentin, johon molemmilla oli pääsy. Sovimme, että dokumentti toimii suunnittelu- ja purkutyökaluna, ja sinne kirjataan havaintoja toteutuneilta sirkusohjauskerroilta. Sovimme, että ensimmäisillä kerroilla sirkusohjaus on taidekasvattajan veto- vastuulla, ja päiväkodin johtajan tehtävänä on ryhmän havainnointi, koska varhaiskasvatuksessa toteutetaan muutenkin järjestelmällistä, arvioivaa havainnointia. Viimeisillä ohjauskerroilla lisäsimme työparini ohjausvastuuta sirkustoiminnasta, jolloin taidekasvattajana olin enemmän osallistujan ja havainnoijan roolissa. Koin työparityöskentelyn onnistuneeksi, koska meillä oli mahdollisuus suunnitella toimintaamme prosessin alusta alkaen yhdessä.

4.2 Ryhmät ja tilat

Mielihuvitus!-sirkusohjaukset toteutettiin keväällä 2019 helmikuusta huhtikuuhun kymmenen peräkkäisen viikon aikana, kerran viikossa tapahtuvina ohjauskertoina. Sirkustyöpajat toteutettiin kahdelle eri ryhmälle, joista toinen oli koottu perhepäivähoidon lapsista sekä heidän vanhemmistaan ja hoitajistaan. Toinen ryhmä koottiin avoimeen leikkitoimintaan osallistuvista lapsista ja heidän vanhemmistaan. Kummassakin ryhmässä aloitti maksimimääräksi määritelty osallistujajoukko; kuusi 2–5 -vuotiasta lasta ja kuusi aikuista. Perhepäivähoidon työntekijät keräsivät toiminnasta kiinnostuneet osallistujat listaksi, ja ilmoittivat osallistujat taidekasvattajalle. Tulkitsimme työparini kanssa toimintaan ilmoittautumisen olevan ensimmäinen osoitus avoimuudesta sirkustoimintaa kohtaan.

Sirkusryhmät kokoontuivat keskiviikkoisin aamupäivällä, kahtena peräkkäisenä 45 minuutin kestoisena ohjauskertana. Ryhmät oli tarkoitus toteuttaa kaupunginosan koulu-

keskuksessa sijaitsevassa pehmeälattiaisessa voimailusalissa, mutta tilassa sattuneen vesivahingon vuoksi toteutukset jouduttiin siirtämään läheisen päiväkodin leikkihuoneeseen sekä järjestöjen hallinnoimalta talolta vuokrattaviin kokoustiloihin. Toteutustilojen vaihtuminen toi kymmenkertaiseen sirkuskokonaisuuteen toisaalta virkistävää vaihtelua ja toisaalta jatkumon katkaisevaa totuttautumista eri viikkoina vaihtuvaan tilaan. Sirkustoiminnan toteuttamisen liittyvät tilojen merkitykset nousivat haastattelujen kautta keskeiseksi teemaksi, johon sirkustoiminnan toteuttaminen varhaiskasvatuksen kontekstissa myös olennaisesti liittyy.

4.3 Sirkustyöpajat ja ohjaussisällöt

Vastasin pääosin yksin sirkustoimintakertojen sisällön suunnittelusta. Loin alustavan, eri harjoitusteemoja sisältävän viikkokohtaisen suunnitelman ennen ohjausten alkua, ja tarkensin sitä toteutuskertojen jälkeen ennen seuraavaa kertaa. Kirjoitin ohjaussuunnitelmani näkyviin minun ja työparini yhteiseen sähköiseen dokumenttiin ennen ohjausten toteutumista. Aluksi kirjoitin suunnitelman tarkasti, useita päiviä ennen toteutusta, mutta kertojen edetessä suunnitelmani muuttuivat tekstiltään suurpiirteisemmiksi ja saatoin kirjoittaa ne dokumenttiin vain päivää ennen ohjausten toteutumista. Ryhmäprosesseissa korostui aluksi suunnitelmien osuus, mutta toiminnan edetessä ryhmän toiminta nousi tärkeämmäksi. Ryhmän tuntemisen kautta minun oli ohjaajana helpompi reagoida nopeammin toiminnan tuottamiin tilanteisiin. Mielestäni lähes yhtä olennaista kuin suunnitelmien tekeminen, on kyky luopua niistä ja ohjata toimintaa ryhmästä nousevien ideoiden suuntaan.

Sisältösuunnitteluni ytimessä olivat tavoitteiden mukaisesti valitut harjoitteet, joiden vaihtuessa käytetään tarinankerrontaa, mielikuvia sekä osallistujien tarjoamia impulsseja yhteisen sirkustaian ja -hetkien luomiseen. Koostin sirkustyöpajojen sisällöt seuraavien teemojen alle: akrobatia ja kehonhallinta, jongleeraus, kukkakepit sekä vanteet. Otsikot eivät noudata mitään erityistä sirkustoiminnan jäsentämiseen liittyvää logiikkaa, vaan toimivat muistutuksena eri ohjauskertojen pääteemoista liittyen esimerkiksi eri välineistön käyttämiseen sekä toiminnan tavoitteeseen. Valitsin toimintamuodot ja sirkuslajit myös sen perusteella, että niitä olisi mahdollisimman vaivatonta toteuttaa sirkustyöpajakokonaisuuden jälkeen. Valitsin mukaan välineistöä, jota kuvittelin olevan hyvin saatavilla muutenkin varhaiskasvatuksessa ja hoitopaikoissa, sekä esimerkiksi liikuntasaleissa (esimerkiksi pallot ja vanteet).

Kokonaisuuden edetessä kertosimme toisinaan aikaisemman kerran sisältöjä, ja saatoimme siirtyä hetkeksi valmistelemaan seuraavan kerran teemaa, jolloin sisältöjä saattoi olla kaksikin yhdellä kerralla. Sirkus – Luovaa liikuntaa kouluun -menetelmäoppaassa on kiteytetty sirkustempujen harjoittelemisen merkitys osuvasti: ”Sirkuksessa temppeja keksitään ja niitä opitaan muilta. Ei ole olemassa yhtä ainuttakaan tapaa tehdä sirkuslajeja, mutta on paljon hyväksi havaittuja tekniikoita, jotka ovat yleisesti käytössä.” (Forsberg & Salminen 2015, 9.)

Akrobatia ja kehonhallinta

Akrobatia ja kehonhallintaliikkeet tarkoittivat Mielihuvitus!-sirkustyöpajoissa erilaisia liikkumisharjoituksia, jotka oli suunniteltu tavoitteena tarjota motorisia ja fyysisiä haasteita hauskalla, ikäryhmälle sopivalla tavalla tarjoiltuna, lapsen ja aikuisen yhdessä toteutettavaksi. Mikko Rinnevuori toteaa lattia-akrobatiaa ja sen harjoittelua käsittelevässä kirjassaan että ”Akrobaattinen liike on äärimmäistä ja epäkäytännöllistä dynaamista liikettä” (Rinnevuori 2014, 7). Vaikka ihminen ei tarvitsisi varsinaisesti käärynpöyrän tai kuperkeikan suorittamisen taitoa, akrobatiaa tarvittavien ominaisuuksien harjoittelu voi palvella muuta ihmisen fyysistä toimintaa. Rinnevuoren luettelemissa voima-, nopeus- ja liikkuvuusharjoitteissa harjoituksen kohteina mainitaan muun muassa jalkojen ponnistusvoima, keskivartalon staattinen pito sekä käsien ja ylävartalon voima ja liikkuvuus. Motoriikkaharjoitukset herkistävät hermostoa ja eri liike- ja asentoaisteja. (Rinnevuori 2014, 9–10.) Valitsemani liikkumis- ja kehonhallintaharjoitukset perustuivat Rinnevuorenkin esittelemään liikekehittelyyn, eli tiettyjen liikkeiden alkeismuotojen harjoitteluun. Pyrin ohjaamaan sellaisia toimintoja, jotka olivat perusliikemalleja kuperkeikasta, käärynpöyrästä sekä käsinseisonnasta ja niissä tarvittavista kehon kannatteluliikkeistä.

Akrobatia ja kehonhallintaharjoittelu säilyivät mukana jokaisella sirkustyöpajakerralla, joskus pidempinä, joskus alkulämmittelynomaisina harjoitekokonaisuuksina. Harjoituksissa kysyin osallistujilta tietyllä kirjaimella alkavia eläimiä. Tämän jälkeen lähdimme yhdessä liikkumaan osallistujan (yleensä lapsen) mainitseman eläimen liikkeitä matkien ja liikkeen laatuun eläytyen. Osallistuin itse mukana, ja näytin esimerkkiä korostaen liikkeestä riippuen tiettyjen kehonosien kannatteluliikkeitä ja lihasten toimintaa. Toisen tyyppisenä harjoitteena teimme patjalla peräkkäin esimerkiksi pyörimis-, karhukävely-

ja rapukävelyharjoitteita, jotka ohjeistin sekä fyysisesti että kertomalla, miten liike on mahdollista suorittaa yksin tai lapsen kanssa yhdessä.

Jongleeraus

Jongleeraus voidaan nähdä painovoiman tai toisiinsa suhteessa olevien toimintojen tutkimisena. Sitä voidaan tarkastella toisaalta matemaattisen tarkasti ja analyttisesti, mutta toisaalta lajiin kiinnittyneet tunnistavat vetoa sen tarjoamaan vapauteen sekä sattumanvaraisuuteen. (Vainio 2019, 38–48.) Mielihuvitus!-sirkusohjauksissa jongleeraus-lajin harjoittelulla oli kahdensuuntaisia tavoitteita: motoriset taidot eli heittäminen ja kiinni ottaminen, sekä vuorovaikutus eli kontakti ja kommunikaatio lapsen ja aikuisen välillä. Välineiksi valitsin jongleeraushuivit, -pallot sekä -renkaat. Nämä kolme ovat abstrakteja, mutta toisaalta monista arkinpäivänkin yhteyksistä tunnistettavia muotoja. Suunnittelin harjoitukset tavoitteenani tarjota harjoitusta eri esineiden liikeratojen hahmottamiseen, sekä oman toiminnan suhteuttamiseen esineen liikkeisiin. Ohjasin työpaikoissa muun muassa erilaisia heittämisen ja kiinniottamisen variaatioita. Jongleeraushuivin etuna voidaan pitää sen liikkeen hitautta, jolloin onnistuneet kiinniottamiset saattavat tarjota helposti onnistumisen kokemuksia. Jongleerauspallo tarjosi mahdollisuuksia esimerkiksi vierivän liikkeen suuntaamiseen keholla ja sen eri osien kautta itseltä itselle tai itseltä toiselle. Huivia raskaamana pallo tarjosi haastetta esineen liikkeen nopeuden kasvaessa heittovoiman mukaan. Jongleerausrengas on taas palloa fyysisesti isompi väline. Sen kanssa toteutettavat harjoitteet keskittyivät heittojen lisäksi renkaan keskellä olevan tyhjän tilan hyödyntämiseen esimerkiksi kiinniottamisessa ja renkaan pyörittämisessä käsivarressa (Kuva 3.).



Kuva 3. Jongleerausrenkas. Kuvaaja: Katariina Vestergård 2019.

Työpäiväkirjan havaintojen mukaan jongleerauksessa oli nähtävissä aluksi huivien sekä renkaiden kanssa vuorottelua aikuisella ja lapsella, erityisesti silloin kun parille jaettiin vain yksi, yhteinen väline. Havaintojen mukaan pallot olivat aluksi aikuinen-lapsi -pareille yhteistyötä haastavia, sitten merkityksellisiä ja lopussa omia välineen liikutteluideoita tuottavia. Havainnot kertovat mielestäni kontaktista lapsen ja aikuisen välillä, sekä tutustumisprosessista uuden välineen kanssa toimimiseen.

Kukkakeppi eli flower stick

Kukkakeppi-välineen (Kuva 4.) mukaan ottaminen sirkustyöpajakokonaisuuteen perustui siihen, että sen kanssa tehtävissä harjoituksissa oli mahdollista korostaa erityisesti lapsen ja aikuisen yhdessä tekemisen vaikutusta sirkusvälineen toimintaan. Väline sopii parin kanssa tehtävään toimintaan erinomaisesti, kun varsinaista kukkakeppiä ohjaavia ohjauskeppejä voi käyttää siten, että niiden molemmista päistä pidetään kiinni ja keppien päällä lepäävän kukkakepin liikkeisiin yritetään vaikuttaa yhdessä.



Kuva 4. Kukkakeppi eli flower stick. Kuvaaja: Onni Venäläinen 2017.

Sirkustoimintaa varten hankitut kukkakepit oli suunniteltu lasten käyttöön, ja ne olivat hieman keskimääräistä lyhyempiä ja kevyempiä. Kyselylomakkeissa kukkakepit nousivat esiin välineinä, jotka oli koettu hauskoiksi ja mielekkäiksi. Välineen visuaalinen näyttävyys ja liikkeen aiheuttamat muutokset välineen hapsuihin (eli kepin päässä oleviin ”kukkiin”) saivat yhden osallistuvan lapsen kommentoimaan, että hapsujen liike näyttää hänen mielestään autopesulalta. Otin ryhmän kanssa autopesula-mielikuvan käyttöön, ja kannustin osallistujia laittamaan harjakset pyörimään yhdessä. Kommentti korostaa mielestäni osuvasti sitä miten mielikuvitus voi täydentää ja tarinallistaa sirkusvälineistön toimintaa. Näissä tilanteissa ohjaajalla on mahdollisuus tarttua osallistujien tarjoamiin, yllättäviinkin mielikuviin, ja motivoida niiden avulla fyysistä toimintaa. Kukkakeppi oli myös väline, jonka kanssa toteutettava aikuisen ja lapsen yhteistyö lisääntyi havaintojen mukaan jokaisen kerran myötä, jolloin ne olivat mukana toiminnassa. Aikuiset ohjeistivat lapsia, millä havaittiin olevan vaikutuksia lapsen yhteistyöhön keskittymiseen. Joillain kerroilla lapset olivat myös valmiita vuorottelemaan aikuisen kanssa välineen käytössä.

Vanne eli hulavanne

Perustan oman vanteeseen liittyvän sirkusohjaukseni vannetanssin lähtökohtiin oman näköisestä, vapaasta liikkeestä. Vannetanssi-lajissa nimensä mukaisesti tanssitaan vanteen kanssa ja pyritään yhtäjaksoiseen virtaavaan liikkeeseen. Vannetanssi on

saanut inspiraationsa sekä sirkuksesta, rytmisestä voimistelusta sekä tanssi- ja flow-taiteista, ja se on laajentanut välineen käyttöä perinteisestä lantiolla pyörittämisestä käsiin, jalkoihin ja rintakehään sekä lattiatasoon. (Mood for Hoop 2019.)

Vanteen valitseminen välineeksi sirkusohjauksiin perustui osiltaan siihen, että kokemukseni mukaan eri kokoisia ja painoisia vanteita löytyy toisinaan koulujen ja muiden liikuntasalien perusvälineistöstä. Lisäksi hulavanteita on myynnissä useissa isoissa marketeissa lasten leuosastolla, ja niitä saattaa löytää myös painotettuina liikuntavälineosastoilta. Vanteita saattaa olla helposti saatavilla, ja sen lisäksi kannustin kaikkia toimintaan osallistuneita huomioimaan että niitä on myös helppo rakentaa itse. Käytin sirkustoiminnassa vanteita, jotka olen rakentanut itse eri paksuisista vesiputkista. Mielihuvitus!-kokonaisuudessa käytetyt vanteet olivat halkaisijaltaan noin 60–80 cm kokoisia ja ne oli teipattu värikkäillä sähkö-, kangas- ja kiiltoteipeillä.

Sirkusohjauksissa aloitimme vanteen kanssa harjoittelun parityöskentelynä harjoitteella, jossa sekä aikuinen että lapsi pitävät kiinni vanteesta ja saavat liikkua vapaasti taustalla soivasta musiikista halutessaan inspiroituen. Ohjeistin, että liike voi olla muuten mitä vain, mutta molemmilla pitää olla vähintään yksi käsi kiinni vanteessa koko ajan. Osallistujat liikuttelivat vanteita ylhäällä ja alhaalla, nopeasti ja hitaasti, menivät sen läpi ja vaihtelivat asemaansa kehän sisä- ja ulkopuolella. Opettelimme yhdessä perinteisen lantiopyörytyksen perusperiaatteita sekä vaihtoehtoisia vanteen liikuttamisen tapoja omaa kehoa käyttäen. Harjoittelimme myös vanteen liikkeelle saattamista lattialla toiselta toiselle vieritellen, sekä vanteen saattamista liikkeelle ”kolikkomaisesti” paikoillaan pyöriäksi liikkeeksi. Tavoitteeni oli innostaa osallistujia kokeilemaan vannetta monipuolisesti ja saatella liikkeitä kohti, jotka harjoittavat muun muassa kehon hahmottamisen kykyä, lihasten koordinaatiokykyä ja tasapainoa. Vanteet aiheuttivat Mielihuvitus!-sirkussisällöistä selkeästi eniten innostusta, ääntä ja liikettä tilassa. Välineiden iso koko ja värikkyys sai myös lapset kiinnittämään huomiota välineisiin erityisellä tavalla, ja muutaman kerran havaitsimme työparini kanssa jopa mustasukkaisuutta, jos toinen parista käytti vannetta ja toinen ei.

4.4 Kyselyjen ja haastattelujen suunnitteleminen

Suunnittelin, että kerään tietoa Mielihuvitus-sirkustoiminnassa saaduista kokemuksista aikuisilta kyselylomakkeiden avulla. Luetutin laatimani kyselylomakkeet työparillani ja hän antoi hyväksyvän kommentin niiden sisällöstä. Varasimme sekä ensimmäiseltä

että viimeiseltä ohjaukerralta lopusta noin 20 minuuttia aikaa, jolloin järjestimme toimintaan osallistuville lapsille ohjattua toimintaa ja mahdollisuuden tutustua vielä sirkusvälineisiin, ja jonka aikana pyysimme aikuisia täyttämään kyselylomakkeet. Keskustelimme työparini kanssa siitä, että tilanne, jossa lomakkeet täytettiin, oli aina toiminnan välittömässä ajallisessa läheisyydessä. Lomakkeiden tuloksia tulkitessa on siis hyvä ottaa huomioon konteksti, jossa aikuiset ovat niitä täyttäneet. Pohdimme, että jos sirkustoimintakerta on tuottanut runsaasti onnistumisen kokemuksia ja hyvää mieltä, vastaaja saattaa olla alttiimpi vastaamaan positiivisesti koko sirkuskokonaisuutta koskeviin kysymyksiin, ja toisaalta mikäli kyseinen aamu ei ole mennyt suunnitelmien mukaan, tunnelma vastata kysymyksiin saattaa olla tämän kokemuksen sävyttämä. Eräs osallistuja oli pois alkukyselyn toteuttamiskerralla, ja lähetti lomakkeen minulle jälkikäteen sähköpostilla. Hänellä oli muihin vastaajiin verrattuna täten huomattavasti enemmän aikaa pohtia ja jäsenellä vastauksiaan esimerkiksi kyselyn avoimiin kenttiin. Tämä näkyi myös pidempinä ja määrältään suurempina virkkeinä esimerkiksi avoimien kenttien vastauksissa muihin vastauksiin verrattuna.

Pyysin toimintaan osallistuvista aikuisista muutaman henkilön lisäksi osallistumaan yksilohaastatteluun. Valitsin haastateltavani siten, että he edustivat sekä perhepäivähoidon, että avoimen leikkitoiminnan parissa olevia. Toinen valintaperuste oli se, että haastateltavassa joukossa olisi edustettuna sekä lasten omia vanhempia että lasten hoitajia. Tavoitteeni oli, että haastatteluista saatu tieto voisi täydentää kyselylomakkeiden kautta saatua määrällistä tietoa tutkimuskysymyksestä.

5 KOKEMUKSIA SIRKUSTOIMINNASTA

Taidekasvattajana lähdän toiminnassani hyvin usein liikkeelle kokemuksesta: Millainen olisi paras mahdollinen kokemus tästä? Mitä minun on tehtävä, jotta saisin sen aikaan? ”Kokemus muodostuu siten, että todellisuuden ilmiöistä tai objekteista tai yksilön omasta kehosta tarjoutuu tietoisuuteen mielellisiä tai elämyksellisiä edustuksia” (Rouhianen 2015, 106). Todellisuuden ilmentymisen yksi muoto ovat subjektiiviset kokemukset (Dunderfelt 2015, 128). Ajattelen, että jokaisen osallistujan kokemus esimerkiksi sirkustoiminnasta on osa toiminnan todellisuutta. Valtiotieteiden tohtori, lehtori Ari Nieminen kirjoittaa kokemustiedon määritelmää koskevassa artikkelissa siitä, miten kokemuksen politiikan keskeiset ratkaisut liittyvät nimenomaan siihen tilanteeseen, kun työorganisaatioissa toteutetaan työprosesseja, määritellään asiakkaiden tilannetta ja valitaan työmenetelmiä. Nieminen esittää kokemustiedon haastavan meidät katsomaan uudelleen käsityksiämme tiedosta, mikä parhaassa tapauksessa johtaa parempiin demokration ja hyvinvointipalveluiden toteutustapoihin. (Nieminen 2014, 26–27.) Kohderyhmän huomioiminen ja heidän näkökulmaansa asettuminen tuntuu toisinaan näennäisesti helpolta, mutta heiltä suoraan kysymällä vastaukset tuottavat kokemukseni mukaan toistuvasti jonkin yllättävän tiedon tai olennaisen huomion esimerkiksi toiminnan suunnitteluun.

5.1 Menetelmät ja analyysin tekeminen

Mielihuvitus!-hankkeen tutkimusaineistoa kerättiin toimintaan osallistuneilta kymmeneltä aikuiselta kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomakkeita ei täyttänyt työparini, ja lopukyselyä en saanut yhdeltä toiminnan keskeyttäneeltä aikuiselta. Kyselyiden toteuttamisen lisäksi järjestin neljä yksilöhaastattelua, joihin jokaiseen osallistui yksi sirkustoiminnassa mukana ollut aikuinen. Haastattelut toteutettiin toukokuussa 2019 sirkustoimintakokonaisuuden jälkeisenä aikana. Haastattelut olivat kestoiltaan 45–75 minuuttia, ja ne toteutettiin vaihtelevissa rauhallisissa, toimistomaisissa tiloissa Seinäjoen alueella. Äänitin haastattelut ja kirjasin vastauksia paperille lyhyesti niiden aikana. Haastattelurungot löytyvät työn liitteistä (Liite 4.).

Haastateltavat edustavat jokainen eri näkökulmaa. Sain haastateltavikseni kaksi lapsen kanssa toimintaan osallistunutta vanhempaa, toisen perhepäivähoidosta ja toisen

avoimen leikkitoiminnan puolelta. Heidän lisäksi haastateltavina olivat yksi lapsen parina sirkustoimintaan osallistunut hoitaja, sekä työparini, toimintaa ohjaava varhaiskasvatustyöryhmän johtaja. Rakensin haastattelujen rungot Opas sirkustoiminnan hyvinvointivaikutusten tutkimukseen -julkaisun lopusta löytyvien haastattelurunkojen ja -kysymyslomakkeiden kysymysten pohjalta (Kakko ym. 2013b, 44–69). Pidin haastattelun avoimena ja strukturoimattomana haastatteluna tarkoitukseni syventää haastateltavien tilanteissa antamia vastauksia ja rakentaa haastattelu keskustelunomaiseksi. Haastattelemi henkilöt tiesivät, että heitä ei oltu valittu satunnaisotoksella, vaan heitä oli kysytty edustamaan tiettyä ryhmää, esimerkiksi perhepäivähoitoon osallistuvat ja vanhempi. Haastateltavat toimivat informanteina tarkentavien kommenttien esiin nostamiseksi ja kyselylomakkeiden tuottaman tiedon tarkempaan kuvailuun (Hirsjärvi & Hurme 2001, 45–46).

Tutkimuksen tyyppinä käytin fenomenografista analyysiä, jonka tutkimuskohteena nähdään asioiden kokeminen ja siihen liittyvät vaihtelut sekä tietoisuus kasvatustieteellisestä näkökulmasta. Tutkimustyyppissä tutkijan tehtävä on etsiä merkityksiä sille, miten ihmiset kokevat tutkittavan ilmiön. (Hirsjärvi & Hurme 2019, 168–169.) Lähestyin haastatteluaineiston lukemista Ian Deyn ehdottaman tekniikan ja tekstille esitettyjen kysymysten kautta. Kiinnitin huomiota haastatteluista litteroimieni tekstien seuraaviin sisällöllisiin teemoihin: Olosuhteiden tai kontekstin kuvaaminen, tilanteiden tai kohteiden määrittely sekä kuinka ihmiset tekevät asioita tai kuinka he toimivat. Tämän lisäksi kiinnitin huomioita suhteiden, yhteenliittymien tai pariuden kuvaamiseen aikuinen-lapsi -sirkustoimintaa silmällä pitäen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 143.) Kokosin näihin otsikoihin liittyen haastateltavieni kommentteja, lauseita ja lausuntoja, ja keräsin yhteen aineistosta löytyviä yhtäläisyyksiä sekä toistuvia teemoja. Analysoidessani aineistoa kokemusten ja merkitysten avaamisen keskeisiksi kolmeksi teemaksi alkoivat muodostua sirkustoiminnan olemukseen ja periaatteisiin liittyvät seikat, sirkustoiminnan tilat sekä aikuisen rooli sirkustoiminnassa.

5.2 Sirkustoiminnan kokemuksia ja merkityksiä

Sirkustoimintaan osallistuneiden kokemukset ja merkitykset on koottu kolmen teeman ympärille. Ajatukseni on, että näitä teemoja huomioimalla sirkustoiminnan toteuttamista varhaiskasvatuksessa voidaan kehittää ja tukea vastaisuudessa sekä taide- että varhaiskasvatuksen näkökulmista. Kyselyjen ja haastattelujen kautta esiin nousseet tee-

mat ovat olennainen osa taidekasvatuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä järjestämiin taiteenalakohtaisiin koulutuksiin liittyvää jatkokehitystä.

5.2.1 ”Tarvitaan joku tarina ympärille” – sirkustoiminnan olemus ja periaatteet

Pyytäessäni haastattelemani aikuisia luonnehtimaan sirkustoimintaa, esiin nousivat erilaiset helppouden kokemukset liittyen muun muassa osallistumiseen, toiminnan toteutukseen sekä eri välineillä tehtäviin temppeihin. Haastatteluissa toistuivat huomiot sirkustoiminnan monista mahdollisuuksista esimerkiksi eri tilojen suhteen, sekä siitä, että toiminta sisältää matalan kynnyksen tehtäviä, jotka eivät vaadi ennako-osaamista. ”Se oli tavallaan... eräänlainen liikuntamuoto. Et ei pidä ajatella niin vaikeesti.” (Aikuinen K, 2019.) Työparini luonnehti Mielihuvitus!-sirkustoimintaa sanoilla ”lapsilähtöisyys, sosiaalisuus, matalan kynnyksen tekeminen sekä itsetunnon vahvistaminen”.

”Jos mä katon varhaiskasvatuksen näkökulmasta niin mun mielestä se on aika paljon varhaiskasvatussuunnitelmalähtöistä eli lasten ideat huomioidaan, heitä kannustetaan, on sellaisia tehtäviä, tekemisiä ja leikkejä, jotka motivoi lasta touhuamaan.” (Pellonpää 2019.)

Loppukyselyissä sirkustoimintaa koskevia myönteisiä puolia kysyttäessä mainittiin avoimissa vastauksissa yhdeksässä kymmenestä jokin tai jotkin seuraavista: yhdessä tekeminen, myönteisyys, kannustaminen sekä onnistumisen kokemukset. Myös haastateltavat mainitsivat sirkustoimintaan liittyvän onnistumisen kokemuksia, iloa sekä yhdessäoloa, joka näyttäytyi merkityksellisenä erityisesti sen ollessa lapsen ja aikuisen kahdenkeskeistä aikaa esimerkiksi ilman lapsen muita sisaruksia. Olimme työparini kanssa ilmoittaneet tarkoituksella, että toimintaan osallistuisi vain yksi lapsi yhden aikuisen kanssa. Kahdestaan olemisen kautta sirkustoiminnasta muodostui haastateltavien kommenttien perustella aikuisen ja lapsen yhteinen harrastus, juttu tai jopa salaisuus. Aikuisen huomion antaminen yhdelle lapselle kerrallaan, sekä pieni ryhmä koko vaikuttivat joidenkin haastateltavien mielestä myönteisesti myös lapsen keskittymiseen ja huomion suuntaamiseen sirkustoimintaan.

Mielihuvitus!-sirkustoiminnan lähtökohdat pohjautuivat useilta osin sosiaalisen sirkuksen toiminnan periaatteisiin. Pyrin lisäksi ohjaajana aktiivisesti ruokkimaan osallistuvan lapsen mielikuvitusta, ja kertomaan toimintaohjeet ikäryhmälle sopivalla, toimintaa ta-

rinallistavalla ja lasten ideoista vaikuttavalla tavalla. Haastattelussa eräs osallistuja vertaili toteutetun sirkustoiminnan periaatteita aikaisempaan liikuntaharrastuskokemukseen lapsen kanssa:

”Siinä tarvitaan jotain muuta kuin semmosta pelkkää fyysistä suorittamista tai et tehdään vaan niitä temppuja, ja tarvitaan joku tarina ympärille. Tuntuu et tää sirkustoiminta vastas just siihen. - - On joku tarina millä hypnotisoidaan ne muksut siihen hommaan. Liitetään ne osaksi sitä.” (Aikuinen I 2019.)

Mielikuvitusta ruokkivien tarinallistamisten ja mielikuvien kautta ohjatun sirkustoiminnan hyödyiksi kaksi haastateltavaa mainitsivat tarinan innostavuuden, sen tuen asioiden hahmottamisessa, sekä mielenkiinnon herättämisen ja sitä kautta syntyvän keskittymisen.

Yksi haastateltavista kiinnitti huomiota siihen, että aikuisten toteuttamassa ohjauksessa tai harjoituksessa toiminnat toteutuivat toistuvasti siten, että aikuiset tekevät asiat ensin, ja sitten vasta lapset. Haastateltava olisi kaivannut toimintaan enemmän lapsilähtöisyyttä. Huomio sai minut pohtimaan toiminnan aikuisjohtoisuuden ja lapsilähtöisyyden vaihtelevuutta. Kokemukseni mukaan ohjattuihin taidesisältöisiin hetkiin liittyy eri asteinen vaihtelu siinä, milloin aikuinen tekee ehdotuksen harjoiteltavasta toiminnasta, ja milloin lapsen tarjoama idea toimii lähtökohtana toiminnan eteenpäin viemiselle. Tämä liittyy mielestäni olennaisesti toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen periaatteisiin. Sirkustoiminnan jatkokehittämisen kysymykseksi voisi muodostua se, mitkä toiminnan raamit vaikuttavat lapsilähtöisyyden toteutumiseen aikuisjohteisessa taidekasvatuksessa, ja miten ne tulisi asetella sirkustoimintaa ajatellen.

5.2.2 ”Tää on nyt se meidän telta” – sirkustoiminnan tilat

Varhaiskasvatuksen kontekstissa toteutettava sirkustoiminta tapahtuu Seinäjoella lähes poikkeuksetta käytännössä varhaiskasvatusyksikön leikkihuoneessa, liikuntasalissa tai muussa vastaavassa päivähoiton läheisyydessä sijaitsevassa, ei ainoastaan sirkustoimintaan tarkoitettussa tilassa. Mielihuvitus!-sirkusohjaustenkin osalta nousi huomioksi jo suunnitteluvaiheessa tarve päästä tilaan helposti ja nopeasti siirtymiin liittyvän ajankäytön minimoimiseksi eri-ikäisten, ja eri kokoisten lapsiryhmien kanssa.

Mielihuvitus!-sirkusohjaukset toteutettiin kolmessa erilaisessa noin 20–35 neliömetrin kokoisessa huonetilassa. Loppukyselyn mukaan kuusi kymmenestä oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että sirkustoiminnan toteutustilat olivat hyvät. Tilojen vaihtuminen sirkuskokonaisuuden aikana merkitsi yhdelle haastateltavalle sitä, että hän joutui selittämään joka kerta lapselle, miksi mennäänkin nyt eri paikkaan, vaikka ollaan menossa samaan sirkustoimintaan kuin viime kerralla. Kaksi haastateltavaa huomioi tilojen vaihtumisen näyttäytyvän lapselle kuitenkin kiinnostavana. Heidän mukaansa eri tiloissa toteutettu toiminta havainnollisti aikuisille sitä, että sirkustoimintaa voi toteuttaa hyvin monenkokoisissa tiloissa, kodeista saleihin. Erään aikuisen mielestä sirkustoiminnan ohjaamisen tapa korosti sitä, että ympärillä olevilla puitteilla ei ole merkitystä, vaan ”sä kasaat siihen tavallaan sen sirkusteltan siihen lasten ympärille” (Aikuinen I 2019). Sirkustoiminnan visuaalinen värikkyys ja ulkoiset puitteet saattaisivat saman haastateltavan mukaan olla myös ”väärää taikaa”, ja hän näki ryhmän kesken perustetun sirkuksen jopa tehokkaampana keinona saada sirkustoiminnan henkinen tila aikaan.

Sirkustoimintakerran kesto, 45 minuuttia koettiin sopivaksi 2–5-vuotiaille, ja tapaamistiheys kerran viikossa oli myös useimmista sopiva. Jotkut mainitsivat loppukyselyn avoimissa vastauksissa sekä haastattelussa, että toiminta olisi voinut kestää hieman pidempään per kerta, tai kertoja olisi voinut olla jopa kahdesti viikossa opeteltujen asioiden kertauksen tehostamiseksi. Useimmat haastateltavat kokivat ryhmäkoon sopivaksi, ja mainitsivat pienen ryhmäkoon positiivisena asiana esimerkiksi ohjaajan huomion jakamisen kannalta kaikille osallistuville lapsille. Pienen ryhmän eduksi osa mainitsi myös riittävän ajan jokaisen osallistujan esillä olemiseen esimerkiksi omien tempujen näyttämisen hetkissä. Kuusi vastaajaa kymmenestä oli loppukyselyn mukaan täysin samaa mieltä väittämästä sirkusvälineistöä on ollut käytössä riittävästi. Mieleenpainuvimpia asioita kysyttäessä viidessä vastauksessa kymmenestä mainitaan sirkusvälineet. Tulos on samansuuntainen kuin työparini kanssa tekemämme havainto, jonka mukaan osa toimintaan osallistuneista lapsista innostui selkeästi enemmän välineiden kanssa toimimisesta kuin kehollisista tekemisistä ja akrobatiaista.

Haastatteluissa käytyjen keskustelujen sekä pohdintani perusteella näen sirkuksen tilan liittyvän sekä toiminnan tarjoiluun ja ohjaamiseen että fyysisiin puitteisiin ja sirkusvälineistöön. Havaintojeni mukaan välineet itsessään voivat kantaa sisällään sirkuksen taikaa erikoisilla muodoillaan ja värikkyydellään. Ohjaajana minulla on toisinaan tapana somistaa tiloja sirkusvälineillä visuaalisen, värikkään tunnelman aikaansaamiseksi. Toisinaan saatan taas pitää välineet selkeästi piilossa ennen niiden esittelemistä ryh-

mälle. Kokemukseni mukaan välineiden yllättävä ilmestyminen, ja sitä kautta erityisyys nousevat esiin tavallisen tilan keskellä luoden visuaalista ja henkistä tilaa sirkukseen osallistujille. Minulla on ohjaajana myös tapana siistiä tila ennen ohjausta kaikesta, minkä koen vievän huomiota sirkuksen tilan muodostumiselta. Tämä on myös toiminnan turvallisuuteen liittyvä toimenpide, jolloin minimoin tilan mahdolliset vaaran aiheuttajat. Ajattelen, että esimerkiksi poistamalla leikkihuoneesta lelut, luon tilaa sirkustoiminnalle ja sen maailman leikkisyydelle sekä henkisesti että fyysisesti. Näen ohjaajana tehtäväkseni viestiä siitä, että tila on olemassa ja me luomme sen yhdessä osallistuvan ryhmän kanssa joka kerta uudelleen. Henkinen tilan luominen on mielestäni myös sirkustoiminnan merkityksen näkemistä ja riittävää ajallista resursointia sen toteuttamiseen. Mielihuvitus!-sirkustoiminnasta saatujen tulosten mukaan sirkustoiminnan tilan merkityksellisinä osina näyttäytyvät ajankäytölliset ja fyysiset puitteet, sekä ohjaajan suunnitelmallinen suhtautuminen mahdollisuuksien luomiseen ryhmälle.

5.2.3 ”Asennetta hassutella” – aikuisen rooli sirkustoiminnassa

Kokemukset sirkustoiminnasta varhaiskasvatuksessa nostivat esiin aikuisen toiminnan merkityksen osana lapsen ja aikuisen yhdessä toteuttamaa taidetoimintaa. ”Siihen kuuluu kaikki epäonnistumiset ja onnistumiset ja höpsöttelyt ja kuitenkin sitte olla se aikuinen siinä tilanteessa” (Pellonpää 2019). Työparini kommentti kiteyttää mielestäni hyvin moninäkökulmaisuuksia, jonka äärelle sirkustoimintaan osallistuminen aikuisia kutsuu.

Kysyin haastateltaviltani, mitä sirkustoimintaan osallistuminen heidän mielestään vaatii siihen osallistuvilta aikuiselta. Vastauksissa nousi esiin useampaan kertaan aikuisen heittäytyminen, joka nähtiin muun muassa kykyä oman mukavuusalueen levittämiseen sekä rohkeutena lähteä mukaan tekemiseen. Lisäksi haastateltavat nostivat esiin valmiuden asioiden kokeilemiseen, toimintaan sitoutumisen sekä kyvyn asettaa lapsen näkökulma keskeiseksi motivaatioksi myös omalle toiminnalle. ”Mulle tuli siinä sirkustoiminnassa vahva olo itelle, et mun pitää nyt näyttää lapselle et me voidaan tehdä, me uskalletaan ja jos tuntuu joku asia vaikealta, silti me uskalletaan” (Aikuinen I, 2019). ”Jos vanhempi ei tavallaan oo valmis yhtään heittäytyyn tai oo kiinnostunu... jos se vanhempi ei halua sitä niin ei sit kannata kyllä lähteä.” (Aikuinen A, 2019.) Pohdimme työparini kanssa Mielihuvitus!-toiminnan aikana paljon sitä, miten varhaiskasvattajille suunnattuun koulutukseen osallistuvia aikuisia voisi jatkossa kannustaa henkilökohtai-

sen suhteen löytämiseen sirkustoimintaan, ja myös muihin Taiturin taidetoiminnan taidelakoihin sisältöihin.

Haastatteluvastauksissa nousi esiin useamman kerran myös muiden aikuisten läsnäolon vaikutus omaan tekemiseen. Useat haastateltavat sivusivat eri näkökulmista sitä, miten he olivat päässeet yli ajatuksistaan, että mitähän muut ryhmän aikuiset ajattelevat heistä tai heidän tekemisistään. Jotkut osallistujat olivat kokeneet tämän helppona muun muassa ryhmän hyvän ilmapiirin vuoksi, ja jotkut olivat vain päättäneet tai pystyneet itse sivuuttamaan tällaiset päähän pyrkivät ajatukset. Ajattelen, että tämän ajatuskelan kohtaamisen vuoksi sirkustoimintaan osallistuminen on tärkeää myös toimintaa ohjaavalle aikuiselle. Eräs haastateltava näki toimintaan osallistumisen itselleen ”kasvun paikkana”. ”Ku me vaaditaan lapsilta sitä osallistumista, niin kyllähän meidän pitää itsekin sitte osata osallistua ja ottaa näitä uusia juttuja.” (Aikuinen K 2019.) Koen itsekin sirkusohjaajana todella tärkeäksi, että asetan itseäni toistuvasti tilanteisiin, joissa olen epämukavuusalueella tai joissa joudun käsittelemään epäonnistumisia. Kokemukseni mukaan tämän kautta epäonnistumiset ja niiden kohtaaminen muuttuvat helpommiksi ja arkipäiväisemmiksi tilanteiksi sietää myös sirkustoiminnan ohjaajana. Tämä taas saattaa madaltaa kynnystä kokeilla lisää uusia temppuja, sekä ohjata sirkustoimintaa välittämättä siitä, mitä muut aikuiset tai lapset ajattelevat.

Mielihuvitus!-sirkustoiminnan haastateltavat toivat esiin toimintaa ohjaavan aikuisen ominaisuuksia, sekä sitä, mitä ohjaajan on syytä huomioida ohjaajana toimiessaan. Kommentit toivat arvokasta lisätietoa asioihin, joihin kiinnittää huomiota, kun varhaiskasvattajia koulutetaan sirkustoiminnan ohjaajiksi. Osallistujien kommenttien näkökulmia yhdistää se, että olipa toiminnassa mukana oleva aikuinen lapsen oma vanhempi, tai toimintaa ohjaava taide- tai varhaiskasvattaja, aikuisen olemuksella ja asennoitumisella näyttää olevan välitöntä vaikutusta lapsen toimintaan sirkusryhmässä (Kuva 5.).

”Se et minkälainen olemus on ihmisellä niin se vaikuttaa siihen lapsen rohkeuteen, kokeilemiseen, innostamiseen, keskittymiseen. Ja mä väitän et se on se juttu. Toki ei kaikilla oo semmoista keskittymiskykyä, mutta se että minkälainen se aikuinen on siinä.” (Pellonpää 2019.)



Kuva 5. Aikuisen rooli sirkustoinnassa. Kuvaaja: Katariina Vestergård 2019.

Toinenkin osallistuja pohti niin ikään toimintaa ohjaavan aikuisen vaikutusta sirkustointaan:

”Se on tosi ratkaisevaa et minkälainen se ohjaaja on siinä. Että sä saat sen kiinnostuksen ja energian niihin lapsiin siinä tilanteessa. Siinä mielessä se on hyvä et se ryhmä on pieni et sä kerkeet nähdä niistä niitä eri tyyppisiä, et tolle pitää nyt antaa pikkusen lisää tätä materiaalia niin se saattaa innostua tästä, ja sitte taas nää toiset on tällasia et sä kerkeet tutustua niihin tyyppisiin.” (Aikuinen I 2019.)

Kommenteissa nousevat esiin innostajan rooli, sekä aikuisen mahdollisuus vaikuttaa lapsen keskittymisen suuntautumiseen kohti sirkustointia erilaisia ohjauksellisia impulsseja antamalla. Taidekasvattajana näen tilanteen erittäin hedelmällisenä, sillä varhaiskasvattajat viettävät päiväkodeissa lasten kanssa enemmän aikaa, kuin esimerkiksi paikalla silloin tällöin vieraileva taidekasvattaja. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on mielestäni hieno mahdollisuus nähdä, ja halutessaan tarttua siihen, jos lapsi innostuu sirkustoinnasta (tai muusta taiteellisesta tekemisestä), ja tarjoilla lapsen oppimista motivoivia tapoja suhtautua sirkustempuiluun.

6 SIRKUKSEN KIPINÄÄ VÄLITTÄMÄSSÄ

Sirkustoiminnan tuominen osaksi Seinäjoen kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaan kuuluvan Taiturin taidesisältöjä oli yksi Mielihuvitus!-hankkeen tavoitteista. Opinnäytetyön tavoite oli tarkastella sirkussisältöihin osallistuneiden kokemuksia ja sitä, mitä merkityksiä osallistuneet antavat toiminnalle. Hankkeessa toteutui sirkustoiminnan vieminen osaksi perhepäivähoitoa ja avoimen varhaiskasvatuksen leikkitoimintaa. Käytännön sirkustoiminta ja kokemusten tarkasteleminen tarjoavat vastauksia siihen, mitä sirkustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on hyvä huomioida, kun sitä toteutetaan varhaiskasvatuksen kontekstissa.

Sirkustoiminnasta saadut kokemukset auttavat suunnittelemaan toiminnan toteuttamisen jatkoa avoimen varhaiskasvatuksen ja perhepäivähoidon lisäksi myös varhaiskasvatustyksiköihin. Havaintojeni mukaan molemmat tarvitsevat omiin rakenteisiinsa sopivat prosessit, joissa huomioidaan toiminnan toteutuksen henkilöresurssit sekä toiminnan tilat. Taidekasvattajana on ollut ilo tutustua isoon joukkoon kaupungin varhaiskasvatuksen henkilökuntaa sekä lasten vanhempia, joiden kanssa jaamme tavoitteen lasten hyvinvoinnin ja kasvun tukemisesta. Käytännön yhteistyö ja tutuksi tuleminen madaltaa toiveeni mukaan kynnystä ottaa yhteyttä puolin ja toisin sirkustoimintaan liittyvissä kysymyksissä ja kehitysideoissa jatkossakin. Hankkeen onnistunut toteutuminen liittyy myös onnistuneeseen yhteistyöhön työparityöskentelyssä sirkustoimintakokonaisuuden aikana. Mielihuvitus!-hanke vahvisti kokemustani siitä, että liittyessäni työskentelemään taiteen tekijänä kohderyhmän tuntevien asiantuntijoiden kanssa, laajennan sekä omaa että yhteistyökumppaneiden käsitystä taiteen mahdollisuuksista eri konteksteissa.

Mielihuvitus!-hankkeessa osallistujien kokemukset ja heidän toiminnalle antamat merkitykset ovat tärkeässä roolissa sirkustoiminnan jatkokehittämisen kannalta. Hankkeeseen liittyvän tutkimusaineiston analyysin kautta keskeisiksi varhaiskasvatuksen sirkustoimintaan vaikuttaviksi teemoiksi nousivat sirkustoiminnan periaatteet ja käsitys sirkustoiminnasta, aikuisen rooli sirkustoiminnassa sekä sirkustoiminnan henkinen ja fyysinen tila. Kehittämishankkeen tulokset osoittavat, että vaikka sirkustoiminnan pääasiallinen kohderyhmä varhaiskasvatuksessa ovat lapset, on äärimmäisen merkityksellistä, että toimintaa ohjaavilla tai siihen osallistuvilla aikuisilla on käytännön kokemusta sirkustoiminnasta sekä sen herättämistä henkilökohtaisista tuntemuksista. Henkilökohtai-

nen kokemus mahdollistaa taidelähtöisen toiminnan aiheuttaman henkilökohtaisen prosessoinnin, ja sitä kautta oman suhteen syntymisen toimintaan. Näkemykseni mukaan oman kokemuksen kautta toimintaa ohjaava tai toimintaa muuten mahdollistava aikuinen voi tehdä enemmän tietoisia valintoja taidetoiminnan äärellä. Hän voi toimia lapsilähtöisemmin taide- ja varhaiskasvatuksen tavoitteet ja tilat huomioiden. Kokemuksia sirkustoiminnasta ja sen ohjaamisesta tarjottiin varhaiskasvattajille Seinäjoella syksyllä 2019 Taiturin taidetoimintaan liittyvien sirkuskoulutusten kautta. Koulutukset toteutuivat Mielihuvitus!-hankkeen sirkustoiminnan kehittämisen jatkotoimena. Pidän koulutuksia merkittävänä onnistumisena hankkeessa aloitetun työn jatkumisen kannalta.

Taituriin kuuluvien tulevien sirkuskoulutusten tavoitteena on kouluttaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa sirkustoiminnan toteuttajiksi. Kävimme Mielihuvitus!-hankkeen aikana laajaa keskustelua työparini kanssa siitä, mitä kahden toimialan, kulttuuripalveluiden ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä toteutettavan koulutuksen sisällössä ja muodossa olisi hyvä ottaa huomioon. Ideoimme yhdessä keskustellen kolmeosaisen sirkustoiminnan koulutuksen, joka tukee kokemuksellista oppimisen tapaa, työparityöskentelyä ja sisältää toiminnan ohjaamista lapsille koulutuksen aikana. Tulevaisuuden tavoitteena on toteuttaa koulutuksia osalle varhaiskasvatuksen henkilökuntaa, jotka voivat työparityöskentelyn ja käytännön toiminnan kautta juurruttaa sirkustoimintaa osaksi taidelähtöisten menetelmien käyttöä Seinäjoen varhaiskasvatuksessa.

Näen taidekasvattajan toiminnan kaupungin kulttuuripalveluiden lastenkulttuurikeskuksessa sisällöntuottamisena sekä rakenteellisena vaikuttamisena. Hahmotan välittäväni tietoa sirkustoiminnan mahdollisuuksista eteenpäin monella tasolla: asiantuntijatehtävissä, kouluttajana sekä sirkustoiminnan ohjaajana lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa. Luon toiminnallani yhteistyötä eri toimialojen välille ja toimin usein monialaisissa yhteistöissä. Huomaan etsiväni toimintaympäristöistäni Krista Petäjäjärven (2018) opinnäytetyössään mainitsemia *välittäjiä*, joilla hän toteaa olevan merkittävää vaikutusta taiteilijan osaamisen saavutettavuuden lisäämiseen. Petäjäjärven mukaan välittäjät rakentavat maaperää, puhuntaa ja prosesseja jotka mahdollistavat luovaa kumppanuutta. ”Välittäjä on taitelijan potentiaalın arvon tunnustaja, kehittäjä ja sen edelleen myyjä.” (Petäjäjärvi 2018, 48–57.) Työssä nostetaan yhdeksi taiteilijan asiantuntijuuden välittymisen kehittämisen alueeksi *Paikallisten ekosysteemien kehittäminen*. Näen Seinäjoella Taiturin tällaisena olemassa olevana rakenteena, jossa syntyy ”uutta osaamista”, ”verkostoja” sekä ”prosessimalleja” varhaiskasvatuksen, kulttuuripalveluiden sekä muiden toimijoiden välille. (Petäjäjärvi 2018, 65–66.) Näkemykseni mukaan tämä pai-

kallinen rakenne sisältää monitasoista välittäjyyttä, joka tukee taiteenalakohtaisten sisältöjen ja merkitysten välittymistä taidetoiminnan juurruttamiseksi sekä saavutettavuuden lisäämiseksi.

Mielihuvitus!-hankkeen henkilökohtainen tavoitteeni oli sanallistaa toteuttamani sirkustoiminnan ja taidekasvatuksen sisältöjä ja merkitystä. Pääsin hankkeessa sanallistamaan sirkustoiminnan ohjaamiseen liittyviä sisällöllisiä ratkaisujani, pohtimaan koulutus-, kokemus- ja työtaustani vaikutuksia toteuttamaani taidekasvatukseen sekä reflektimaan havaintojani yhteistyöprosessissa. Eri vaiheissa ja yhteyksissä toteuttamani sanallistaminen kehittivät kykyäni tarkastella, soveltaa ja perustella sirkustoiminnan ohjaamiseen liittyviä valintojani merkityksellisellä tavalla. Näkemykseni mukaan toiminnan ja sen merkitysten sanallistaminen ovat tärkeä osa taiteilijan ammattitaitoa, jotta tietoa pystytään välittämään esimerkiksi eri osissa kaupunkiorganisaatiota toimiville yhteistyökumppaneille. Tiedostan, että oma motivaationi ja innostukseni sirkustoiminnan mahdollisuuksien kehittämiseen on hyvin korkea. Nautin valtavasti siitä, kun saan osallistujan silmät syttymään. Minulle tuo kipinä kertoo siitä, että hänen oma matkansa sirkuksen parissa on liikkeellä ja elävä. Sitä liikettä toivon taidekasvattajana vastaisuudessaakin olevani mahdollistamassa kaiken ikäisille, toimialasta riippumatta.

Sirkustoiminnan toteuttajaksi voi päätyä monilta poluilta. Uskon, että varhaiskasvatukseen suunnatussa sirkustoiminnassa avainasemassa ovat eri alojen välinen yhteistyö ja yhteistyössä toteutetut käytännön koulutukset. Vaikka kaikkia varhaiskasvattajia ei koulutettaisikaan sirkus- tai taidetoiminnan ohjaajiksi, kokemuksellisuus ja toiminnan juurruttamiseen liittyvät toimenpiteet ovat olennainen osa prosessia. Sirkustoiminnan koulutussisältöinä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi työparina työskentelyä, sirkustoiminnan ohjaamisen harjoittelua käytännössä sekä omien kokemusten reflektointia. Ajattelen, että tärkeää on erityisesti niiden henkilöiden sitouttaminen toimintaan, jotka tuntevat sirkustoiminnan kipinän itsessään niin voimakkaana, että haluavat lisäksi sytyttää muita.

Taituri ja sen taiteenalakohtaiset koulutukset ovat merkittävä tapa tutustuttaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa taidelähtöisiin menetelmiin osana lasten hyvinvoinnin tukemista, sekä edistää monipuolisen lastenkulttuurin saavutettavuutta ja saatavuutta. Näen valtavan arvon sillä, että varhaiskasvattaja kykenee tarjoamaan lapselle taide- ja kulttuuritoimintaa suhteessa siihen tietämykseen mikä hänellä on jo valmiiksi lapsesta. Parhaimmillaan taide- ja varhaiskasvattajien yhteistyö yhdistää molempien ammattitaidon, luovuuden ja osaamisen yhteiseksi matkaksi, johon jokainen liittyy omalta polulta.

taan oman elämäkokemuksensa, temperamenttinsa ja persoonallisuutensa kanssa. Sirkustoiminnan tuominen osaksi varhaiskasvatuksessa tarjottavia taidesisältöjä lisää tasa-arvoisesti lasten mahdollisuuksia sirkustoiminnan kokemiseen ja kokeilemiseen.

LÄHTEET

Aikuinen, A. Haastattelu. Sirkustoimintaan osallistunutta, perhepäivähoitoon osallistuvan lapsen vanhempaa haastatteli 8.5.2019 Tanja Huuskonen.

Aikuinen, I. Haastattelu. Sirkustoimintaan osallistunutta, avoimen varhaiskasvatuksen leikkitoimintaan osallistuvan lapsen vanhempaa haastatteli 14.5.2019 Tanja Huuskonen.

Aikuinen, K. Haastattelu. Sirkustoimintaan lapsen kanssa osallistunutta hoitajaa haastatteli 10.5.2019 Tanja Huuskonen.

Dunderfelt, T. 2015. Kehittyvä ihminen – Lauri Rauhalan inspiroimaa käytännön psykologiaa. Teoksessa Tökkäri, V. (toim.) Kokemuksen tutkimus V : Lauri Rauhala 100 vuotta. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

Forsberg, E. & Salminen, S. 2015. Sirkus – Luovaa liikuntaa kouluun. Menetelmäopas yhteisölliseen ja omaehtoiseen sirkustoimintaan. Jyväskylä: Jyväskylän kaupungin kulttuuri- ja liikuntapalvelut / Lastenkulttuurikeskusten verkosto. Viitattu 13.9.2019. http://www3.jkl.fi/kulttuuri/aitta/menetelmapankki/file/1452759983sirkusopas_osa1.pdf.

Hanski, A. 2018. ”Sirkus sallii kaikenlaiset ihmiset”: Kokemuksia Sirkus Magentan perhesirkuksesta. Opinnäytetyö. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.10.2019. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018053111520>.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Huizinga, J. 1938. Leikkivä ihminen. Yritys kulttuurin leikkiaineen määrittelemiseksi. Helsinki: WSOY.

Hyttinen, H., Kakko, S-C., Karkkola, P. & Åstrand, R. 2011. Sosiaalisen sirkuksen hyvien käytäntöjen opas. Tampere: Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus. Viitattu 14.11.2019. http://www.kulttuuriakaille.fi/doc/tietopaketti_oppaat/Sosiaalisen_sirkuksen_hyvien_kaytantojen_opas.pdf.

Kakko, S-C., Kekäläinen, K., Kinnunen, R. & Lindman J. 2013a. ”Siellä on suupielet korvissa” Hyvinvointivaikutuksia sosiaalisesta sirkuksesta. Tampere: Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus. Viitattu 29.11.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9317-1>.

Kakko, S-C., Kinnunen, R., Lindman, J. & Veikkolainen, A. 2013b. Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimukseen. Tampere: Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus. Viitattu 29.11.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9323-2>.

Laitinen, L. 2017. Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 46. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.9.2019. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166166.pdf>.

Lastenkulttuurikeskus Louhimo 2019a. Info. Viitattu 21.8.2019. <https://www.louhimo.com/info/>.

Lastenkulttuurikeskus Louhimo 2019b. Projektit. Viitattu 17.9.2019. <https://www.louhimo.com/projektit-2/>.

Lähdesmäki, A. 2019. Sähköpostikeskustelut Seinäjoen kaupungin lastenkulttuuripedagogin kanssa 27.9.2019 sekä 30.10.2019.

Life Circus Seinäjoki 2019. Viitattu 4.9.2019. <https://www.lifecircusfinland.com/seinajoki/>.

- Mood for Hoop 2019. Vannetanssi. Viitattu 22.9.2019. <https://www.vannetanssi.fi/vannetanssi>.
- Mäntynen-Hakem, A. 2013. Sirkus sosiokulttuurisena innostamisena. Teoksessa Mäki-Neuvonen, P. (toim.) 2013. Sirkusohjaajan opas. Helsinki: Suomen Nuorisosirkusliitto ry.
- Nevanen, S. 2015. Focusing on arts education from the perspectives of learning, wellbeing, environment and multiprofessional collaboration. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 10.9.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1124-1>.
- Nieminen, A. 2014. Kokemustiedon määritelmä ja muodot – Kohti uutta kokemuksen politiikkaa? Teoksessa Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.) Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.10.2019. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164353.pdf>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Taide ja kulttuuri osana alueiden kehitystä; Näkymä vuoteen 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:20. Viitattu 5.9.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-566-2>.
- Opetushallitus 2019a. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pätkinänkuoressa. Viitattu 14.11.2019. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinanquoressa>.
- Opetushallitus 2019b. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 8.9.2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf.
- Pellonpää, R. 2019. Haastattelu. Saima-päiväkodin johtajaa, sirkusohjausten työparia haastatettiin 23.4.2019 Tanja Huuskonen.
- Petäjajarvi, K. 2018. Taiteilijan asiantuntijuus monialaisissa dialogeissa – Kohti osaamisen välittymistä. Opinnäytetyö. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.11.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/147866/Petajajarvi_Krista.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Purovaara, T. 2005. Nykysirkus–aarteita, avaimia ja arvoituksia. Helsinki: Cirko – Uuden Sirkuksen Keskus.
- Päivärinne, P. 2013a. Taidekasvatus–Kasvatuksen taide? Teoksessa Mäki-Neuvonen, P. (toim.) 2013. Sirkusohjaajan opas. Helsinki: Suomen Nuorisosirkusliitto ry.
- Päivärinne, P. 2013b. Maailmankuva ja ihmiskäsitys. Teoksessa Mäki-Neuvonen, P. (toim.) 2013. Sirkusohjaajan opas. Helsinki: Suomen Nuorisosirkusliitto ry.
- Pääjoki, T. 2017. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Pönkkö, A. & Sääkslahti, A. 2017. Liikkuva lapsi. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Rinnevuori, M. 2014. Lattia-akrobatian perusteet. Helsinki: Suomen Nuorisosirkusliitto ry.
- Rouhiainen, L. 2015. Resonoivan kehon matkassa: tanssiminen, kokemus ja tutkimus. Teoksessa Tökkäri, V. (toim.) Kokemuksen tutkimus V : Lauri Rauhala 100 vuotta. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.
- Seinäjoen kaupunki 2017a. Organisaatio ja toimielinten keskeiset tehtävät. Viitattu 11.11.2019. <http://www.seinajoki.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2017/06/GFnNZ0GvF.html.stx>.
- Seinäjoen kaupunki 2017b. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma Meirän Vasu. Viitattu 26.8.2019.

<https://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/varhaiskasvatuspalvelut/ajankohtaista/tiedotteet/2017/09/2ayRkostn.html.stx>.

Seinäjoen kaupunki 2019a. Kulttuuripalvelut. Viitattu 21.8.2019.
<https://www.seinajoki.fi/kulttuurijaliikunta/kulttuuripalvelut.html>.

Seinäjoen kaupunki 2019b. Maailman parasta varhaiskasvatusta. Viitattu 21.8.2019.
http://www.esitteemme.fi/Seinajoen_varhaiskasvatus_WebView/.

Seinäjoen kaupunki 2019c. Taituri-taidetoimintamalli. Viitattu 21.8.2019.
<https://www.seinajoki.fi/kulttuurijaliikunta/kulttuuripalvelut/taituri-taidetoimintamalli.html>.

Seinäjoen kaupunki 2019d. Strategia 2020. Pieniä kosketuksia, pysyviä vaikutuksia. Seinäjoen kulttuuripalvelut. Viitattu 20.8.2019.
https://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/kulttuurijaterveys/kulttuuri/6Jv2oeQ9F/S TRATEGIA_pieni.pdf.

Seinäjoen kaupunki 2019e. Perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 26.8.2019.
https://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/varhaiskasvatus/julkaisutjaohjelmat/n87VARvZb/Perhepaivahoidon_varhaiskasvatussuunnitelma_.pdf.

Sirkus Magenta 2019. Perheet. Viitattu 17.9.2019. www.sirkusmagenta.fi/wp3/perheet.

Sirkuksen tiedotuskeskus 2019. Sirkus Suomessa. Mitä on suomalainen sirkus. Viitattu 31.8.2019. <https://sirkusinfo.fi/sirkus-suomessa/mita-on-suomalainen-sirkus/>.

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto 2016. Lastenkulttuurin laatukäsikirja. Toimitus: Setälä, P., Tiainen-Niemistö, M. & Vesikansa, S. Tampere: Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. Viitattu 11.10.2019. <https://www.lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2016/01/200x235-Laaturikasikirja-netti-pdf.pdf>.

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto 2019. Varhaisiän taidekasvatus. Viitattu 12.10.2019.
<https://www.lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuurikeskukset/varhaisian-taidekasvatus/>.

Suomen nuorisosirkusliitto 2019a. Sosiaalinen sirkus. Viitattu 27.8.2019.
<https://snsi.fi/jasenyhteisoille/sosiaalinen-sirkus/#.XWTLcC1Dw0o>.

Suomen nuorisosirkusliitto 2019b. Tietoa sirkuksesta. Viitattu 4.9.2019. <https://snsi.fi/tietoa-sirkuksesta/#.XW-Z3y1Dw0o>.

Suomen nuorisosirkusliitto 2019c. Pedagoginen sirkusohjaajakoulutus 2019. Viitattu 29.11.2019. <https://snsi.fi/2019/03/29/pedagoginen-sirkusohjaajakoulutus-2019/#.Xelori1Dw0o>.

Vaalimaa, M. 2011. Sirkustaidoista elämäntaitoja. Millaista on osallisuutta lisäävä sirkustoiminta? Opinnäytetyö. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.11.2019.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011121218008>.

Vainio, E. 2019. Sirkus nyt. Suomalaisen nykysirkuksen tekijöitä, tarinoita ja historiaa. Helsinki: Kustantamo S&S.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3 §. Viitattu 8.9.2019.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp447145648>.

Åstrand, R. 2011. Sosiaalinen sirkus Euroopassa. Teoksessa Hyttinen, H., Kakko, S-C., Karkkila, P. & Åstrand, R. Sosiaalisen sirkuksen hyvien käytäntöjen opas. Tampere: Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus. Viitattu 14.11.2019.
http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tietopaketti_oppaat/Sosiaalisen_sirkuksen_hyvien_kaytantojen_opas.pdf.

Liite 1. Tutkimuslupalomake

22/10/2019

Seinäjoen kulttuuripalvelut, varhaiskasvatus ja Lastenkulttuurikeskus Louhimo
Turun ammattikorkeakoulu, Taideakatemia, Kulttuurialan YAMK / Taiteen uudet kontekstit

Mielihuvitus! - soveltava sirkustoiminta osana varhaiskasvatusta

Lupalomake

Osallistun *Mielihuvitus!* -hankkeen sirkustoimintaan keväällä 2019.

Sirkustoiminta on osa Mielihuvitus! -nimistä kehittämishanketta. Hankkeen tarkoituksena on, että perhepäivähoitajat sekä kotona lapsia hoitavat vanhemmat saavat käsityksen soveltavan sirkustoiminnan mahdollisuuksista lapsen taiteellisessa kokemisessa ja ilmaisemisessa. Mielihuvitus! -hankkeessa tutkitaan lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta sirkustoiminnan aikana sekä sitä, minkälaisia merkityksiä aikuiset antavat sirkustoiminnalle osana varhaiskasvatuksen taidesisältöjä. Hanketta koordinoi Lastenkulttuurikeskus Louhimon taidekasvattaja Tanja Huuskonen, ja se on osa hänen ylempää ammattikorkeakoulututkintoaan Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiaan. Työpajaohjelmat toteutetaan työparityönä Huuskosen sekä Ylinen-Yritys päiväkodin johtajan Reetta Pellonpään kanssa.

Tutkintoon kuuluvaa opinnäytetyötä varten Huuskonen työpareineen dokumentoi sirkusohjauksia kirjaamalla ylös havaintoja, sekä pyytämällä osallistujia vastaamaan kyselyihin ja/tai haastatteluun. Nämä kaikki perustuvat vapaaehtoisuuteen, ja niistä voi halutessaan kieltäytyä tai niihin osallistumisen voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Dokumentointi, haastattelut ja kyselyt toteutetaan ja niistä saatavaa tietoa käsitellään siten, että yksittäisen osallistujan henkilöllisyys ei käy opinnäytetyöhön tulevasta sisällöstä ilmi. Osallistujilla on oikeus saada lisätietoa opinnäytetyöstä sen tekijältä missä vaiheessa tahansa.

Hanketta dokumentoidaan lisäksi kulttuuripalveluiden toimesta valokuvaamalla, ja tätä materiaalia voidaan käyttää osana hankkeen sekä kulttuuripalveluiden viestintää.

Myönnän:

- suostumuksen havainnoinnin, kyselyn ja/tai haastattelun avulla saadun tiedon käyttöön opinnäytetyössä, joka julkaistaan Theseus-tietokannassa
- suostumuksen käyttää valokuvamateriaalia myös tulevaisuudessa kaupungin viestintäkanavissa ja -tilaisuuksissa

Osallistujan nimi _____

Ryhmä / paikka, jossa osallistun sirkustoimintaan _____

PAIKKA JA AIKA _____

OSALLISTUJAN ALLEKIRJOITUS _____

Nimen selvennys

Seinäjoen kaupunki
Kulttuuripalvelut
Kulttuuritoimisto Alvarikko
Koulukatu 21, 60100 Seinäjoki

KULTTUURI
s e i n ä j o k i

kulttuuri@seinajoki.fi
p. 06 416 2234
www.seinajoki.fi/kulttuuri

Liite 2. Omakerho-hankkeen sirkustilasto

Omakerho				
Sirkuskerhot 2016-2019				
2016-2017				
Kesto (min.)	Koulu	Aihe	Ikäryhmä	Ohjaaja
45	Koulu 1	Sirkus	7.-9.lk	Ohjaaja 1
30	Koulu 2	Sirkus	7.-9.lk	Ohjaaja 1
60	Koulu 3	Sirkus	3.-4.lk	Ohjaaja 2
3 kerhoa				
2017-2018				
60	Koulu 3	Sirkus	3.-4.lk	Ohjaaja 2
50	Koulu 4	Ilmaisutaito & sirkus	3.-6.lk	Ohjaaja 3
60	Koulu 5	Ilmaisutaito & sirkus	3.-6.lk	Ohjaaja 3
45	Koulu 1	Sirkus	5.-9.lk	Ohjaaja 1
30	Koulu 2	Sirkus	7.-9.lk	Ohjaaja 1
60	Koulu 6	Sirkus	3.-5.lk	Ohjaaja 1
60	Koulu 7	Ilmaisutaito & sirkus	4.-6.lk	Ohjaaja 3
7 kerhoa				
2018-2019				
60	Koulu 8	Sirkus	3.-4.lk	Ohjaaja 2
60	Koulu 9	Sirkus	3.-6.lk	Ohjaaja 2
60	Koulu 3	Sirkus	1.-2.lk	Ohjaaja 3
60	Koulu 10	Sirkus	4.-6.lk	Ohjaaja 3
60	Koulu 7	Sirkus	3.-6.lk	Ohjaaja 2
60	Koulu 11	Sirkus	1.-2.lk	Ohjaaja 3
45	Koulu 11	Sirkus	3.-4.lk	Ohjaaja 3
60	Koulu 5	Sirkus	3.-6.lk	Ohjaaja 2
30	Koulu 12	Sirkus	2.-9.lk	Ohjaaja 1
40	Koulu 1	Sirkus	5.-9.lk	Ohjaaja 1
60	Koulu 3	Sirkus	5.-6.lk	Ohjaaja 3
90	Koulu 13	Sirkus	3.-6.lk	Ohjaaja 3
60	Koulu 14	Sirkus	2.-3.lk	Ohjaaja 1
13 kerhoa				
2019				
60	Koulu 14	Sirkus	1.-3.lk	Ohjaaja 2
60	Koulu 3	Sirkus	3.-4.lk	Ohjaaja 3
60	Koulu 15	Sirkus	3.-4.lk	Ohjaaja 2
60	Koulu 16	Sirkus	2.-4.lk	Ohjaaja 2
30	Koulu 12	Sirkus	2.-9.lk	Ohjaaja 1
30	Koulu 1	Sirkus	5.-9.lk	Ohjaaja 1
60	Koulu 7	Sirkus	1.-2.lk	Ohjaaja 2
60	Koulu 9	Sirkus	1.-2.lk	Ohjaaja 2
60	Koulu	Sirkus	3.-5.lk	Ohjaaja 2
9 kerhoa				

32 kpl toteutuneita sirkuskerhoja vuosina 2016-2019

Liite 3. Alku- ja loppukyselyt

Kysely sirkustoiminnassa aloittavan lapsen vanhemmalle / hoitajalle

Pyydän tällä kyselyllä vanhempia tai hoitajaa arvioimaan sirkustoimintaa aloittavan lapsen sekä toimintaan osallistuvan aikuisen omaa tilannetta sekä odotuksia sirkustoiminnalle. Sirkusryhmän päätösvaiheessa toteutan toisen kyselyn, jolla selvitän sirkustoiminnasta saatuja kokemuksia. Kaikenlainen tieto kokemuksistanne sirkustoiminnasta on tervetullutta, sillä tietoa hyödynnetään sirkustoiminnan kehittämiseksi. Vastaukset ovat luottamuksellisia ja niitä käsitellään siten, ettei yksittäisen vastaajan henkilöllisyys tule vastausten koonneissa ilmi.

Sirkusryhmä (toteutuspaikka, kellonaika): _____

Päivämäärä: _____

Vastaaja: 1) Lapsi itse
2) Lapsen isä tai äiti
3) Lapsen hoitaja
4) Lapsen ryhmänohjaaja
5) Muu, kuka? _____

1. Arvioi seuraavassa lapsen elämäntilannetta ennen osallistumista sirkustoimintaan.

Ympyröi sopiva numero asteikolla 5-1 (5=täysin samaa mieltä ... 1=täysin eri mieltä)

	Täysin samaa mieltä			Täysin eri mieltä	
Lapsi on yleensä tyytyväinen elämäänsä	5	4	3	2	1
Lapsi on rohkea ilmaisemaan itseään	5	4	3	2	1
Lapsi kokee usein onnistumisen iloa	5	4	3	2	1
Lapsella on hyviä suhteita muihin ihmisiin	5	4	3	2	1
Lapsi on viihtynyt hyvin jossakin ryhmässä	5	4	3	2	1
Lapsi ottaa helposti kontaktia muihin ihmisiin	5	4	3	2	1

2. Arvioi seuraavassa omaa elämäntilannettasi ennen osallistumista sirkustoimintaan.

Ympyröi sopiva numero asteikolla 5-1 (5=täysin samaa mieltä ... 1=täysin eri mieltä)

	Täysin samaa mieltä			Täysin eri mieltä	
Olen yleensä tyytyväinen elämäni	5	4	3	2	1
Minun on helppo ilmaista itseäni	5	4	3	2	1
Koen usein onnistumisen iloa	5	4	3	2	1
Minulla hyviä suhteita muihin ihmisiin	5	4	3	2	1
Olen viihtynyt hyvin jossakin ryhmässä	5	4	3	2	1
Minun on helppo ottaa kontaktia muihin ihmisiin	5	4	3	2	1
Minun on helppo kokeilla lapsen kanssa uusia asioita (esim. tekemisiä/harrastuksia/leikkejä/pelejä, joita en ole aikaisemmin osannut)	5	4	3	2	1

3. Odotukseni sirkustoiminnasta (vapaa sana):

4. Kysymyksiä vanhemmalle / huoltajalle:

Vietämme usein aikaa yhdessä perheen kanssa	5	4	3	2	1
Minulla on usein mukavia hetkiä lapsen kanssa	5	4	3	2	1
Minulla on hyvä suhde lapseen	5	4	3	2	1
Tunnen hyvin lapsen taidot ja sen, mihin hän kykenee	5	4	3	2	1

5. Kysymyksiä lapsen hoitajalle / ohjaajalle:

Minulla on usein mukavia hetkiä lapsen kanssa	5	4	3	2	1
Minulla on hyvä suhde lapseen	5	4	3	2	1
Tunnen hyvin lapsen taidot ja sen, mihin hän kykenee	5	4	3	2	1

6. Numeroi kolme tärkeintä asiaa, mitä odotat sirkustoiminnalta

(1=tärkein, 2=toiseksi tärkein, 3=kolmanneksi tärkein)

- uusia tuttavuuksia toisista lapsiperheistä
 yhteenkuuluvuutta muiden toimintaan osallistuvien kanssa
 liikunnallista harrastamista / toistuvaa tekemistä
 yhteistä tekemistä lapsen kanssa
 uusien taitojen oppimista
 fyysisen toimintakyvyn kohenemistä
 ideoita lapsen kanssa toimimiseen
 mukavia kokemuksia
 mielialaa virkistävää toimintaa
 hyvää kontaktia sirkusta ohjaavien aikuisten kanssa
 rohkeutta itsensä ilmaisuun
 jokin muu asia, mikä: _____

7. Toimintaan osallistuvalla lapsella tai aikuisella on vaikeuksia suoriutua seuraavista tehtävistä:**Taustatietoja****8. Toimintaan osallistuva lapsi on**

- tyttö
 poika

Lapsi on _____ -vuotias.

Lapsen nimikirjaimet: _____

(tätä käytetään vain siihen, että aloituskysely ja loppukysely voidaan yhdistää samaan vastaajaan vastausten käsittelyvaiheessa)

9. Toimintaan osallistuva aikuinen on

- lapsen äiti
 lapsen isä
 lapsen perhepäivähoitaja
 lapsen leikkitoiminnan ohjaaja
 joku muu, kuka: _____

10. Toimintaan osallistuminen

Lapsi aikoo osallistua sirkustoimintaan _____ kertaa kymmenestä toteutuskerrasta.

Kiitos vastauksistasi! Palauta lomake sirkusohjaajalle!

Kysely sirkustoimintaan osallistuneen lapsen vanhemmalle / hoitajalle

Pyydän tällä kyselyllä vanhempia tai hoitajaa arvioimaan sirkustoimintaan osallistuneen lapsen sekä toimintaan osallistuneen aikuisen kokemuksia sirkustoiminnasta ja sen vaikutuksista. Kysely liittyy sirkustoiminnan alussa toteutettuun kyselyyn ja tuo siihen vertailukohtaa. Kaikenlainen tieto kokemuksistanne sirkustoiminnasta on tervetullutta, sillä tietoa hyödynnetään sirkustoiminnan kehittämiseen. Vastaukset ovat luottamuksellisia ja niitä käsitellään siten, ettei yksittäisen vastaajan henkilöllisyys tule vastausten koonneissa ilmi.

Sirkusryhmä (toteutusten paikka, kellonaika): _____

Päivämäärä: _____

Vastaaja: 1) Lapsi itse
 2) Lapsen isä tai äiti
 3) Lapsen hoitaja
 4) Lapsen ryhmänohjaaja
 5) Muu, kuka? _____

1. Arvioi seuraavassa lapsen elämäntilannetta sirkuskokonaisuuteen osallistumisen jälkeen.

Ympyröi sopiva numero asteikolla 5-1 (5=täysin samaa mieltä ... 1=täysin eri mieltä)

	Täysin samaa mieltä			Täysin eri mieltä	
Lapsi on yleensä tyytyväinen elämäänsä	5	4	3	2	1
Lapsi on rohkea ilmaisemaan itseään	5	4	3	2	1
Lapsi kokee usein onnistumisen iloa	5	4	3	2	1
Lapsella on hyviä suhteita muihin ihmisiin	5	4	3	2	1
Lapsi on viihtynyt hyvin sirkusryhmässä	5	4	3	2	1
Lapsi ottaa helposti kontaktia muihin ihmisiin	5	4	3	2	1
Lapsi ymmärtää mitä sirkustoiminta tarkoittaa	5	4	3	2	1
Lapsi pitää sirkustoiminnasta	5	4	3	2	1
Sirkuksessa lapsi on kokenut olevansa taitava ainakin yhdessä asiassa	5	4	3	2	1

2. Arvioi seuraavassa omaa elämäntilannettasi sirkuskokonaisuuteen osallistumisen jälkeen.

Ympyröi sopiva numero asteikolla 5-1 (5=täysin samaa mieltä ... 1=täysin eri mieltä)

	Täysin samaa mieltä			Täysin eri mieltä	
Olen yleensä tyytyväinen elämääni	5	4	3	2	1
Minun on helppo ilmaista itseäni	5	4	3	2	1
Minulla on hyviä suhteita muihin ihmisiin	5	4	3	2	1
Olen viihtynyt hyvin sirkusryhmässä	5	4	3	2	1
Minun on helppo ottaa kontaktia muihin ihmisiin	5	4	3	2	1
Minun on helppo kokeilla lapsen kanssa uusia asioita	5	4	3	2	1
Koen sirkustoiminnan merkitykselliseksi	5	4	3	2	1
Pidän sirkustoiminnasta	5	4	3	2	1
Olen kokenut onnistumisen iloa sirkuksessa	5	4	3	2	1
Olen oppinut sirkuksessa uusia taitoja	5	4	3	2	1

3. Täydennä lause:**Mielestäni sirkuksessa erittäin hyvää on....****Yllätyin siitä, että sirkuksessa lapsi uskalsi... (Yllätyin siitä, että minä uskalsin...)****Onko sirkuksessa jotain harmittavaa? Kerro näistä kokemuksista.****4. Kysymyksiä sirkustoimintaan lapsen kanssa osallistuneelle aikuiselle**

	Täysin samaa mieltä			Täysin eri mieltä	
Koen sirkuksen innostavana lapsen kanssa	5	4	3	2	1
Sirkus on virkistävää lapsen kanssa	5	4	3	2	1
Pidämme yhdessä hauskaa sirkuksessa lapsen kanssa	5	4	3	2	1
Sirkus on minun ja lapsen yhteinen mielenkiinnon kohde	5	4	3	2	1
Olemme uskaltaneet kokeilla uusia asioita sirkuksessa	5	4	3	2	1
Olemme oppineet sirkuksessa uusia taitoja	5	4	3	2	1
Sirkus on vaikuttanut minun ja lapsen vuorovaikutukseen	5	4	3	2	1
Olen hyödyntänyt sirkuksessa opittuja taitoja lapsen kanssa sirkustoiminnan ulkopuolella	5	4	3	2	1
Sirkuksessa käsitykseni lapsen kyvyistä on parantunut	5	4	3	2	1
Lapsi on toteuttanut sirkusharjoitteita sirkustoiminnan ulkopuolella itsenäisesti (esim. kotona, hoitopaikassa..)	5	4	3	2	1

5. Kysymyksiä vanhemmalle / huoltajalle

Sirkus on lisännyt yhteistä tekemistä perheen kesken	5	4	3	2	1
Sirkus on vahvistanut vanhemman suhdetta lapseen	5	4	3	2	1
Juttelemme sirkuksesta perheen kesken	5	4	3	2	1
Olemme tehneet sirkusharjoitteita kotona perheen kesken	5	4	3	2	1

Palautte sirkusohjauksesta:

6. Täydennä lause

Sirkustyöpajoissa mieleenpainuvinta on ollut...

7. Kysymyksiä sirkusohjauksesta toimintaan osallistuneelle aikuiselle

	Täysin samaa mieltä			Täysin eri mieltä	
Sirkusohjaaja antaa ohjauksissa selkeitä ohjeita	5	4	3	2	1
Sirkusohjaaja ohjaa hyvin minua ja lasta	5	4	3	2	1
Harjoiteltavat temput ovat olleet vaatimustasoltaan sopivia	5	4	3	2	1
Sirkustoiminnasta tiedottaminen on ollut selkeää	5	4	3	2	1
Sirkusvälineistöä on ollut käytössä riittävästi	5	4	3	2	1
Sirkustoiminnan toteutustilat ovat olleet hyvät	5	4	3	2	1
Sirkustoiminnan kesto on ollut kohderyhmälle sopiva	5	4	3	2	1

Muita kommentteja ja kehittämisehdotuksia sirkusohjaukseen liittyen:

Taustatietoja

8. Toimintaan osallistuva lapsi on

___ tyttö
___ poika

Lapsi on _____ -vuotias.

Lapsen nimikirjaimet: _____

(tätä käytetään vain siihen, että aloituskysely ja loppukysely voidaan yhdistää samaan vastaajaan vastausten käsittelyvaiheessa)

9. Toimintaan osallistuva aikuinen on ollut

___ lapsen äiti
___ lapsen isä
___ lapsen perhepäivähoitaja
___ lapsen leikkitoiminnan ohjaaja
___ joku muu, kuka _____

10. Toimintaan osallistuminen

Olemme osallistuneet sirkustoimintaan _____ kertaa kymmenestä toteutuskerrasta.

Kiitos vastauksistasi! Palauta lomake sirkusohjaajalle!

Liite 4. Haastattelurungot

HAASTATTELURUNGOT

Haastateltava:

Sirkusohjauksiin osallistunut työpari

23.4.2019

Haastattelukysymykset:

1) Keskeiset kokemukset sirkustoiminnasta:

- a) Millaiseksi oletit sirkustoiminnan? Onko se vastannut odotuksiisi?
- b) Miten luonnehtisit sirkustoimintaa vanhempi-lapsi -ryhmässä?
- c) Mitä hyvää sirkuksessa on?
- d) Mitä haasteellista näet sirkustoiminnassa? Miten sirkustoimintaa voitaisiin kehittää?
- e) Miten sirkus poikkeaa mielestäsi muista kulttuurikasvatussuunnitelmiin kuuluvista taidealakohtaisista sisällöistä?
- f) Millaiseksi koit oman roolisi sirkuksessa?
- g) Millaista oli ohjata/osallistua sirkustoimintaan?

2) Sirkustoiminnan vaikutukset (psykkiset, sosiaaliset, fyysiset)

- a) Oletko havainnut sirkuksen vaikuttavan osallistujien
 - 1) mielialaan
 - 2) keskittymiskykyyn
 - 3) rohkeuteen
 - 4) vilkkauteen ja rauhallisuuteen
 - 5) liikkuvuuteen ja kehonhallintaan
 - 6) sosiaalisuuteen
- b) Oletko havainnut sirkuksen vaikuttavan vuorovaikutukseen lapsen ja aikuisen kesken?
- c) Miten osallistujat ovat suhtautuneet sirkuksessa
 - muihin ryhmäläisiin ja ryhmässä toimimiseen?
 - ohjaajiin (verrattuna esim. omaan hoitajaan tai vanhempaan)?
- d) Mitä sirkustoiminta mielestäsi antaa lapselle?
- e) Mitä sirkustoiminta mielestäsi vaatii toimintaan osallistuvilta aikuiselta?
- f) Vahvistaako sirkus lähimpiin tarvitsemia taitoja lapsen hoidossa? Millaisia?
- g) Ketkä hyötyvät sirkuksella eniten? Ketkä eivät hyödy sirkuksella?
- h) Sopiiko sirkus kaikille lapsille ja lapsiperheille?
- i) Millaisena näet sirkuksen mahdollisuudet osana varhaiskasvatuksessa tarjottavia kulttuurisisältöjä?

3) Sirkusryhmän ja -ohjaajan toiminta

- a) Mitkä asiat tekevät aikuisen ja lapsen sirkuksella onnistunutta ja laadukasta?
- b) Mikä on sirkustuokioiden sopiva kesto ja tapaamistiheys?
- c) Minkä olet kokenut hyväksi sirkusohjaajan toiminnassa?
- d) Miten kehittäisit sirkusohjausta?
- e) Onko sirkuksen fyysinen rasitus ollut sopiva?
- f) Kerro keskeisimmät havaintosi sirkustoiminnan vaikuttavuudesta.
- g) Millaisissa ryhmissä vaikutukset näkyvät erityisesti? Millaisia vaikutuksia? Miksi?

4) Kerro kaksi mieleenpainuvinta muistoasi Mielihuvitus!-sirkusryhmistä.

Haastateltava: Sirkustoimintaan osallistunut aikuinen

8.5.2019

Haastattelukysymykset:

1) Keskeiset kokemukset sirkustoiminnasta

- a) Millaiseksi oletit sirkustoiminnan? Onko se vastannut odotuksiisi?
- b) Miten luonnehtisit sirkustoimintaa aikuinen–lapsi -ryhmässä? Millaista oli osallistua?
- c) Mitä hyvää sirkuksessa on?
- d) Mitä haasteellista näet sirkustoiminnassa? Miten sirkustoimintaa voitaisiin kehittää?
- e) Mikä sirkustoiminnassa yllätti sinut?
- f) Miten sirkus poikkeaa mielestäsi muista taidealakohtaisista toiminnoista?
- g) Millaiseksi koit oman roolisi sirkuksessa?

2) Sirkustoiminnan vaikutukset (psykkiset, sosiaaliset, fyysiset)

- a) Oletko havainnut sirkuksen vaikuttavan sinun tai lapsesi
 - 1) mielialaan
 - 2) keskittymiskykyyn
 - 3) rohkeuteen
 - 4) vilkkauteen ja rauhallisuuteen
 - 5) liikkuvuuteen ja kehonhallintaan
 - 6) sosiaalisuuteen
- b) Mitä sirkustoiminta mielestäsi antaa lapselle?
- c) Mitä sirkustoiminta mielestäsi vaatii toimintaan osallistuvilta aikuiselta?
- d) Oletko havainnut sirkuksen vaikuttavan vuorovaikutukseen lapsen kanssa?
- e) Tukeeko sirkus lähipiirin tarvitsemia taitoja lapsen hoidossa tai kasvatuksessa? Millaisia?
- f) Ketkä hyötyvät sirkukselta eniten? Ketkä eivät hyödy sirkukselta?
- g) Sopiiko sirkus kaikille lapsille ja lapsiperheille?
- h) Onko sirkustoiminta näkynyt elämässänne kokoontumiskertojen ulkopuolella? Miten?

3) Sirkusryhmän ja -ohjaajan toiminta

- a) Mitkä asiat tekevät aikuisen ja lapsen yhteisestä sirkukselta onnistunutta?
- b) Mikä on sirkustuokioiden sopiva kesto ja tapaamistiheys?
- c) Mikä on sopiva ryhmäkoko aikuinen–lapsi -sirkustoimintaan?
- d) Minkä olet kokenut hyväksi sirkusohjaajien toiminnassa?
- e) Miten kehittäisit sirkusohjausta?
- f) Onko sirkuksen fyysinen rasitus ollut sopiva?
- f) Mitä ajatuksia on herännyt toiminnassa käytetyistä sirkusvälineistä?

4) Kerro kaksi mieleenpainuvinta muistoasi Mielihuvitus!-sirkusryhmistä.